

Una
nova etapa,
una nova
veu!

Dipòsit Legal: T. 953/1981

Directora:

Mònica Colàs Pelàez

Cap de redacció:

Paula Llambrich Segura

Consell de redacció:

Mònica Colàs Pelàez

M. Pràxedes Villalobos Jarque

Paula Llambrich Segura

Col·laboradors/es:

Julián Villalobos Jarque

Júlio Franch Bertomeu

Escola Bressol Pública Ferrer i Guàrdia

Escola Setze de Febrer Els Muntells

Escola Sant Jaume

Institut Deltebre

Joan Salvador Llambrich Gonell

Tere Bertomeu Bo

Montse Boldú Mayor.

Coral Veus de l'Ebre.

Grup de Jota Sarabastall.

Associació de Dones.

Foto portada:

Associació de Pescadors Sant Jaume

Impressió:

Serra Indústria Gràfica SL

>> CRITERIS D'ADMISSIÓ D'ARTICLES <<

Les persones interessades en presentar articles a la revista hauran d'enviar un correu a la revista laveudelpobletj@gmail.com amb les dades personals que inclouran el DNI.

La línia editorial de la revista respecta la llibertat d'expressió de tots els seus col·laboradors/es sempre que no puguin ferir la sensibilitat dels lectors o faltar al respecte.

Tot article rebut es revisarà i es rectificarà segons els aspectes normatius i formals adients a l'edició.

>> SUMARI <<

EDITORIAL 3

DES DE L'ALCALDIA 4

REGIDORIES 5

Regidoria d'Esports 5

Nadal a Sant Jaume 5

Regidoria de Cultura 8

Concurs de Contes Curts 11

XIII PREMI LITERARI ARRÒS AMB LLETRES 13

Plovía 13

Entrevista a Montse Boldú 19

Gent de mal dormir 21

EDUCACIÓ 26

Escola Bressol Pública Ferrer i Guàrdia 26

Escola Sant Jaume 26

Escola Setze de Febrer (Els Muntells) 27

Institut de Deltebre 28

ENTITATS 30

Associació de Dones 30

Coral Veus de l'Ebre 31

Grup de Jotes Sarabastall 32

COL·LABORACIONS 33

Projecte de Relleus Solidaris 33

HISTÒRIA, UNA MIRADA AL PASSAT 34

Oficis d'abans, persones d'un temps. Dones

Mandongueres 34

Històries de Sant Jaume d'Enveja i el Delta.... 38

Arxius de a la Càmara..... 39

BIBLIOTECA..... 40

Club de lectura d'adults..... 40

Biblioteca Francesc Balagué. Activitats 42

Recomanacions lectors 43

LA TEVA VEU..... 44

Jesús y la viuda de Naín 44

RACÓ LITERARI..... 46

He nascut en un Poble 46

EDITORIAL

ELS NOSTRES GEGANTS EL TIO SISCO, LA TIA PEPA I TERESINA

La història dels gegants del nostre municipi va començar l'any 1982, quan al Ple del 27 de maig es va aprovar la seva incorporació a Sant Jaume. El primer cop que van sortir a desfilar va ser el dia 24 de juliol del mateix any, a la desfilada de carrosses organitzades durant les Festes Majors.

Aquests gegants van ser encarregats a una empresa constructora valenciana. La idea va sorgir quan a altres municipis de Catalunya tenien gegants i els va semblar que Sant Jaume també en podia tenir.

El govern en aquells moments i el seu regidor Sebastián Valmaña van portar a terme la proposta. Per tal de vestir els gegants es van cosir vestits d'antics habitants del Delta. Es va pensar com vestia la gent de Sant Jaume i els nostres avantpassats, les famílies acomodades del poble. Aquestes robes van ser cosides per la veïna del poble Josefina Sellés i Cristina Beltri. Josefina tallava els patrons i Cristina l'ajudava a cosir. També la mare de Sebastián va voler col·laborar cosint la gandaia de la geganta i posant la llana sense cobrar.

La roba la van anar a comprar a Tortosa. En van necessitar molta. Fina ens explica que per la camisa van gastar cinc metres de roba. Detalla com són d'enormes les mànigues.

El vestit del Tio Sisco consisteix amb un vestit amb falde negres, camisa blanca i armilla negra. Duu un mocador lligat al cap. La Tia Pepa vesteix la tradicional faldilla de color granat de pagesa i camisa negra. El cabell el porta recollit amb la gandaia de color granat i porta un xal blanc sobre les espatlles. Els gegants abans es vestien cada any per festes de Sant Jaume. Els rentaven les robes, les planxaven i els vestien per l'ocasió. Quan els gegants van arribar, estaven construïts de cintura cap amunt i tenien una estructura metàl·lica per poder portar-los. Els van guardar a l'Ajuntament vell. Per poder agafar les mides, havien de pujar una escala a causa de la seva mida. Amb el pas dels anys, la roba es va deteriorar i la van haver de canviar. Fa uns quatre anys, les van refer de nou. Per fer-ho van haver de descosir la roba i fer els nous vestits sobre els patrons que hi havia. Les robes es van comprar iguals per guar-

dar la mateixa estètica. La gandaia també es va haver de canviar. Teresa Fornós va cosir la segona, sempre copiant el model de la primera. La va cosir amb fil de doble calça.

Al principi els gegants anaven pels pobles de la comarca. Els traslladaven en un camió. Vicent Sánchez ens explica que anaven per Ulldecona, Santa Bàrbara, Tortosa. Ens conta diverses anècdotes. D'entre elles ens explica que un any, els gegants van ballar tan engrescats que van guanyar el primer premi a Tortosa. També ens puntualitza que els gegants no ballaven sols. Una colla de xiquets del poble els acompanyaven portant els capgrossos. Recorda que eren una mica tremends. Algun xiquet s'atrevia a fer tombarelles amb el cap del gegant posat i tot. La resta de l'any, els gegants es guardaven a l'Ajuntament de la plaça 23 de Juny.

Van tenir algun incident. Fina ens conta que un cop al Tio Sisco se li va trencar el nas i va haver de reparar-li-ho. En els últims anys també es van restaurar els gegants perquè estiguessin ben bonics.

Aquest any malauradament, a les festes majors van sortir a la plaça 23 de Juny amb mascareta per si de cas.

L'any 2018 des de l'AMPA es va promoure la iniciativa perquè l'Escola Sant Jaume tingués un gegant. Amb l'ajuda de Toni Villalobos i els alumnes de cinquè i sisè es va fer la geganta Teresina. El nom el van buscar els mateixos alumnes per votació. Teresina va vestida amb una bata escolar, perquè és una geganta de l'escola. També té la roba tradicional de pagesa per sortir a passejar a les festes majors. A la festa de final de curs d'aquell any es va presentar als pares.

Els nostres gegants no tenen colla per sortir a les trobades de gegants, així i tot la seva cita és imprescindible dins les nostres festes majors. Esperem aquest estiu poder gaudir de tots ells.

Mònica Colàs

DES DE L'ALCALDIA

2022 SITUACIÓ ECONÒMICA I PROJECTE DE PRESSUPOSTOS

El passat 20 de desembre, el Ple de l'Ajuntament de Sant Jaume d'Enveja, aprovava el projecte de pressupostos d'ingrés i de despesa. Uns pressupostos que posen de manifest diferents aspectes, situacions o intencions del nostre poble i del govern municipal, uns pressupostos que segueixen donant compliment a les necessitats del municipi en general i que no van rebre cap vot en contra. Gràcies!

Situació econòmica. L'economia de l'Ajuntament està sanejada i molt ajustada a la realitat existent. La contenció durant tants anys de l'import de taxes i impostos que paguem els ciutadans i ciutadanes, ha fet que els ingressos ordinaris de l'Ajuntament cobreixin de manera molt ajustada les despeses ordinàries. La reducció del deute i l'ajust en despeses han fet que totes les subvencions que rep l'Ajuntament es puguin destinar a inversions, tot i existir la possibilitat de destinar una part a despesa corrent.

L'endeutament actual de l'Ajuntament (poc més del 20%) fa possible que, mitjançant crèdit, es puguin afrontar inversions importants i necessàries al poble, inversions consensuades amb la resta de grups polítics per les que fa temps que es treballa i per les que es compta amb un percentatge important de subvenció.

Pressupostos. En definitiva, un projecte de pressupostos que compleixen amb l'estabilitat pressupostària, la regla de la despesa i els objectius de deute públic tal com és preceptiu. Un pressupost total de 5.242.230,24 euros, aproximadament un 20% d'increment sobre els del 2021. Bona part d'aquest pressupost, gairebé 1.800.000 euros, corresponen a inversions. Les subvencions totals que disposarà l'Ajuntament per finançar aquestes inversions ascendeixen a un total d'uns 800.000 euros, 284.000 dels quals està previst que s'ingressin mitjançant contribucions especials, i la resta sortiran de fons propis i de crèdit. Un crèdit previst aproximat d'uns 660.000 euros. Crèdit que donada la situació econòmica de l'Ajuntament, no ha de suposar cap problema fer-hi front a llarg termini. La inversió més gran contemplada en aquests pressupostos correspon a les dues primeres fases d'urbanització del polígon industrial, 1.384.000 euros aproximadament. Una inver-

sió necessària per la qual es porta temps treballant i que gaudeix d'un consens polític molt important des de l'inici.

Cal destacar la línia pressupostària ascendent per donar més suport al teixit associatiu local, a la cultura i a l'esport. També al turisme, al comerç i a la promoció econòmica en general. És important també la dotació pressupostària destinada a temes socials, assistència habitual i ajudes d'urgència o puntuals a qui més ho pugui necessitar, habitatge de lloguer assequible i foment de la igualtat.

Objectius. Una aposta decidida pels Objectius de Desenvolupament Sostenible pels que estan treballant molts de països del món. Inversions en energies renovables, suport a l'economia circular, promoció del turisme sostenible i del comerç de proximitat. Lluita contra el canvi climàtic, foment de la petita i mitjana empresa, millora de la qualitat de vida de la ciutadania en general, atenció personalitzada als més necessitats, enfortiment del teixit associatiu per millorar la cohesió social, promoció de la cultura, l'esport i les activitats tradicionals.

És molt important, per modestos que siguin els nostres pressupostos, treballar en la direcció que estan duent a terme les administracions superiors, en atendre les necessitats de la ciutadania perquè ningú es quedi enre, en generar ocupació i millorar l'economia individual, apostant per un desenvolupament sostenible i de lluita contra el canvi climàtic.

La instal·lació de plaques fotovoltaïques, l'adquisició d'un vehicle elèctric, la millora dels antics embarcadors i del Centre d'Interpretació de les Barraques, la construcció de l'àrea d'autocaravanes, l'adequació de la zona comercial i de les entrades al nucli urbà, el foment de la recollida selectiva, el manteniment dels espais públics, els convenis en les entitats culturals i esportives, els habitatges de lloguer assequible, la millora dels serveis socials i el desenvolupament del polígon industrial mostren el camí iniciat en el desenvolupament sostenible i en la millora del benestar de tothom.

Joan Castor Gonell Agramunt

REGIDORIA D'ESPORTS

VII GALA DE L'ESPORT DE SANT JAUME D'ENVEJA

El jove esportista Pau Vidal Panisello del Club Olympic Kushin Kai ha estat guardonat com a millor esportista de l'any a la VII Gala de l'Esport de Sant Jaume d'Enveja que es va celebrar el passat 6 de novembre.

A més de Pau Vidal també es va guardonar amb el Premi Valors el conjunt benjamí del Club Rítmica Sant Jaume format per Abril Hernández, Leire Tomàs, Júlia Mellinas, Júlia Masià i Maria Pujol.

El guardó per al millor entrenador se'l va endur Juan Antonio Flores Ballester de la Unió Esportiva Sant Jaume.

Finalment, el premi a l'esportista jubilat va ser per a Francisco Rullo Monllaó, futbolista i entrenador en diferents equips del Sant Jaume.

En l'acte, que es va celebrar a l'Auditori Municipal, també es va reconèixer a les entitats esportives del municipi, amb una menció especial per a les tres entitats que han començat enguany la seua activitat a Sant Jaume com són: el Club d'Atletisme, el Club Tennis Raket i el Club Feel Dance.

També van rebre una menció especial els esportistes de Sant Jaume que realitzen la seua trajectòria esportiva fora del municipi com són: Laura Tomàs Navarro, jugadora de

futbol femení, Gerard Gonell Tomàs, tirador d'esgrima i Gerard Zaragoza Mulet, entrenador de futbol.

També es va homenatjar a dos dels forjadors de l'esport a Sant Jaume com són: Ramiro Escuin Gascón, mestre i impulsor de l'esport escolar al municipi i José Luís Navarro Juan, mestre i també gran impulsor de diferents esports al poble.

NADAL A SANT JAUME

Encetàvem la programació nadalenca el dia 11 de desembre amb l'Encesa de Llums. Era una festa per celebrar l'arribada de les festes de Nadal. Per a l'ocasió, la brigada ens va decorar la població amb els llums als carrers i com a novetat als arbres del Carrer Major. També dos grans paquets de regal lluminosos decoraven juntament amb l'arbre de Nadal la façana de l'Ajuntament. Per gaudir de la festa, ens va acompanyar un còmic infantil que feia riure el públic. L'AMPA va endolcir la tarda amb xocolata desfeta i dolços per berenar.

El divendres dia 10 es va fer la primera trobada de corals infantils, on vam poder gaudir de les nades cantades pels alumnes de l'Escola Sant Jaume, Escola Setze de Febrer, Escola de Música Municipal i Escola de Música de l'Espiga d'Or.

El dissabte 11 de desembre, el grup de ballarins del Feel Dance ens feia la Gala de Nadal WIP Work In Progress. Ballarins grans i petits ens interpretaven per

mitjà de danses, grans bandes sonores de pel·lícules com el Rei Lleó, Moulin Rouge.

El diumenge 12 de desembre, al carrer major va tenir lloc el tradicional Mercat de Nadal. Aquest cop els expositors es van repartir al llarg del carrer Major. La coral infantil de l'Escola de Música, a la tarda, ens va cantar nades creant encara més un ambient nadalenc.

Dimecres 15 de desembre, a la Biblioteca Francesc Balagué es realitzaven activitats infantils per als petits del poble. Aquests van gaudir de conta contes i un taller de postals.

El divendres 17 de desembre es feia el concert de Nadal de la Coral Veus de l'Ebre a l'Església. També es va fer el lliurament del Premi Literari Arròs amb Lletres.

Dissabte 18 es va fer el concurs de plats nadalencs a càrrec de l'Associació de Dones. A les 18.00 hores es faria la representació dels Pastorets "Pols Oposats" a càrrec de Tempo Teatre. A la Plaça 23 de Juny els més

El pare Noel a L'Auditori

El dia 26 es va anul·lar el tradicional concert de Sant Esteve a càrrec de la Unió Musical l'Artística. Més endavant esperem poder-lo gaudir.

El dia 29 es va fer l'entrega de Premis del concurs de Contes Curts de prosa infantil i juvenil a la Biblioteca Francesc Balagué.

El dia 31 també es va anul·lar la nit de Gala de Cap d'Any a causa de la situació sanitària.

El diumenge dia 2 de gener, a les 18.00, els patges reials van venir a la plaça 23 de juny a buscar les cartes que els menuts i menudes havien escrit. Al llarg del dia havien pogut depositar-les a la bústia reial.

Encesa de llums

petits van poder entregar les cartes a l'Oficina de Pare Noel. Dos follets molt simpàtics recollien les cartes. Diumenge es va tornar a fer la representació de teatre i també els follets van venir a buscar més cartes.

El dimecres 22 de desembre es va inaugurar l'exposició Realitat o ficció de Cristina Jobs.

El dia 24 vam tenir una de les visites més esperades, el Pare Noel. Va poder visitar els diferents carrers del poble i saludar molts xiquets i xiquetes que estaven confinats. Els petits i petites que podien el van anar a saludar a l'auditori i li van demanar alguns regals.

Oficina del Pare Noel

La bústia Reial

I tancant les festes nadalenques, ens esperava la Gran Cavalcada dels Reis Mags d'Orient que van venir amb una barca pel riu. L'esperaven una rua de carrosses per acompanyar-los pel nostre poble. Una estrella els guiava el camí. Els patges a cavall, un escrivent, les fades ajudants del patge xumet, el carboner, la fàbrica de les joguines i com no, tres carrosses reials per poder desplaçar-se pel municipi.

Van visitar l'Ajuntament on l'alcalde els va fer l'entrega de la clau màgica. Després van visitar el nen Jesús a l'església per fer l'adoració. Finalment es van dirigir a les parades on van poder entregar els regals a grans i petits. I així, després de repartir regals per les cases, s'acomiadaven de nosaltres fins a l'any vinent.

Des d'aquí aprofitem per donar les gràcies a totes aquelles persones que fan possible el Nadal, som conscients de l'esforç, però sobretot de la il·lusió i màgia que ens regalen cada any.

La Gran Cavalcada de S.S.M.M. Els Reis Mags

I com no, aquest any també s'ha celebrat el Concurs de Pessebres i Arbres de Nadal. Les guanyadores són: **Tere Esquinas** en el concurs d'Arbres de Nadal, i en el concurs de Pessebres, **Felicidad Morales**. Enhorabona a les premiades.

REGIDORIA DE CULTURA

EXPOSICIONS A LA BIBLIOTECA FRANCESC BALAGUÉ

Aquest últim trimestre de l'any hem pogut gaudir de diverses exposicions a la Biblioteca Francesc Balagué.

El mes d'octubre es va inaugurar l'exposició Llums i Ombres, exposició de pintures a l'oli per Ana Maria Queral Colomé i Ana Porres Queral. Mare i filla comparteixen la mateixa afició. Ana Maria Queral és autodidacta. Des de ben petita li ha agradat la pintura. La filla, Ana Porres va heretar l'afició per la pintura i es va formar a l'escola d'art Esardi d'Amposta amb un grau mitjà.

La pintura és una forma diferent de mirar, mirar els paisatges que t'envolten, mirar més enllà del que es veu a simple vista i del que hi ha darrere de les persones, mirar més endins i causar sentiments amb les pintures.

La veritat, una exposició on podíem observar dos estils ben diferents. El treball curós i perfeccionista de la mare. La força i l'expressió de sentiments intensos en la filla. Felicitats a les dues per la vostra obra, vam gaudir molt d'ella.

El mes de novembre es va inaugurar l'exposició LO DELTA 4.30. Aquesta exposició era obra de l'autor José Antonio Sartorio. Per ell, la fotografia és un mitjà d'Integració conscient i lent en el món natural que esdevé font d'equilibri personal. Es converteix en una escola de coneixement, de comprensió, de calma i d'ajuda a la conservació i conforma, alhora, un espai d'interconnexió i de transmissió de bellesa natural, de consciència i de poesia, que ens parla de cor a cor.

Va ser una exposició amb fotografies que ens van fer viure de ben prop un vol de flamencs, un paisatge, el vol atabalat d'un insecte. Una exposició per estimar, respectar i preservar el nostre Delta.

El mes de desembre inauguràvem l'exposició REALITAT O FICCIÓ, L'ESCULTURA HIPERREALISTA A LA FRONTERA DE L'IMPOSSIBLE, per Cristina Jobs.

Aquesta exposició ens feia molta il·lusió perquè havíem sentit parlar molt de l'obra de Cristina Jobs i de les figures hiperrealistes. Cristina es va formar en escultura realista i escultura de personatges. Comença la seva carrera com a tècnica d'efectes especials al cinema i la consolida.

També va crear la marca Babyclon, referent a nivell mundial en creació d'escultures nadó de silicona per a col·leccionisme. Actualment és guanyadora de diferents premis a nivell internacional i fa exposicions arreu del món.

En l'exposició hem pogut gaudir de les obres, dels detalls, de la qualitat. Quan observem les obres, pots detenir-te per veure com ha aconseguit aquesta realitat o ficció, els colors, les textures, el volum, fins al més petit tret està representat.

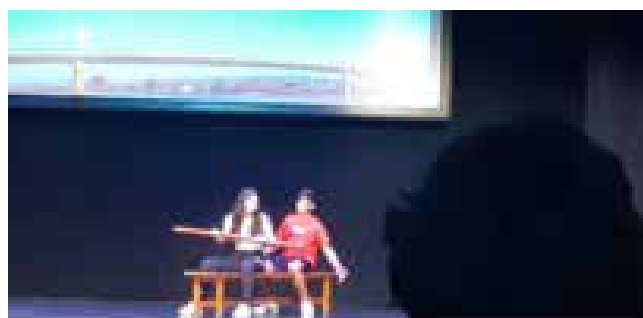
Moltes gràcies Cristina per deixar-nos gaudir de la teva obra.

TEATRE

Pel que fa al teatre hem pogut gaudir de diferents obres a cada trimestre de l'any. El Grup Tempo Teatre ens ha fet viure tres espectacles ben diferents.

A principis de setembre vam gaudir de l'obra que tenien preparada per a les festes Majors de Sant Jaume. En aquells moments, no es va poder dur a terme. L'obra va ser el EL MEU VEÍ ÉS UN BARRUT. Una comèdia per riure, gaudir i sobretot veure brillar els nostres artistes dalt de l'escenari.

A l'octubre el grup jove de l'entitat ens van representar l'obra QUÈ ENS EXPLICARÀS AVUI. Va ser una obra original, on els joves ens feien viure històries dels nostres dies. Ens feien viure moments reals des de punts de vista molt diferents. Diversos actors ens feien viure escenes tristes, divertides, de denúncia, una obra diferent del gènere de comèdia que ens tenien acostumats. Una obra on vam gaudir i reflexionar.

El més de novembre, a l'Auditori es va representar l'obra LA IMPORTÀNCIA DE SER FRANK d'Oscar Wilde a càrrec del Teatre Talió de Lleida. Aquesta obra va ser representada per actors amateurs guardonats en premis a nivell nacional. Va ser una obra on vam poder admirar les destreses dels actors i sobretot valorar la interpretació de cada personatge.

El mes de desembre, per acabar l'any, Tempo Teatre ens ofería l'obra TERRA I TENEBRES, POLS OPOSATS, interpretada novament pel grup jove. Aquest cop era la tradicional obra nadalenca, però aquest any van canviar l'obra. Les forces del cel van haver d'utilitzar diferents estratègies contra les forces de l'infern perquè el nen Jesús pogués néixer i arribés a ser venerat pels pastors. Una colla de dimonis se les pensaven totes per tal de recaptar més persones cap a l'infern i els angelets s'esforçaven per poder salvar-les. Els diners recollits per les dues representacions d'aquesta obra van ser íntegrament per la Marató.

TROBADA DE CORALS INFANTILS

A més a més a l'Auditori, vam poder escoltar la primera trobada de corals infantils. En aquest acte, vam fer una trobada de Corals on van participar l'Escola Sant Jaume, l'Escola Setze de Febrer dels Muntells, l'Escola de Música de Sant Jaume i l'Escola de Música de l'Espiga d'Or de Deltebre. Aquest acte es va organitzar des de l'Escola de Música de Sant Jaume i la col·laboració de l'Ajuntament.

Els alumnes van cantar nades, cada grup amb els seus estils ben diferenciats. Van participar cursos de diferents edats. Tots els alumnes formaven part de l'etapa escolar de primària principalment, tot i que van participar alguns alumnes de cicle infantil.

Per tal d'agrair la participació a l'acte, a cada grup escolar se'ls va fer entrega d'un txec regal per adquirir material pedagògic musical.

XIII CONCURS LITERARI DE PROSA ARRÒS AMB LLETRES I VIII PREMI D'AUTOR/A LOCAL

L'entrega de premis del XIII Concurs Literari de prosa Arròs amb Lletres i VIII Premi d'autor local va tenir lloc el 17 de desembre a l'Auditori. En aquest certamen hem comptat amb la participació d'escriptors d'arreu del territori, des les quatre províncies de Catalunya i fins i tot de la Comunitat Valenciana.

Es van presentar un total de 37 textos, augmentant així considerablement el volum d'obres presentades en l'anterior edició, donant força al premi i donant-li la importància que té.

Per tal de poder seleccionar les millors obres seguint criteris rigorosos, vam comptar amb un jurat excel·lent: Paula Llambrich (filòloga i professora de l'Institut de Tecnificació i dinamitzadora del club de lectura d'adults de la Biblioteca Francesc Balagué), Soraia

Roig (filòloga i professora a l'institut de Deltebre. Ha estat membre de jurat de Terra de Fang), Carme Cruelles (escriptora i professora a l'Institut Alfacs), Miquel Àngel Llorenç (filòleg i professor de l'Institut de Tecnificació) i Mònica Colàs, regidora de cultura.

El jurat va decidir atorgar el VIII Premi d'Autor Local a Joan Salvador Llambrich Gonell per l'obra Plovía. Una obra entranyable que ens transporta als records del

passat. Una obra inspirada en les nostres terres i les contalles de les nostres àvies.

El XIII Premi al Concurs Literari de Prosa Arròs amb Lletres va ser per la Montse Boldú i Mayor amb l'obra Gent de mal dormir. És una col·lecció de contes lligats per un fil conductor que el títol del principi clarifica. En el text es mostra un domini de l'ús de diferents tècniques narratives i una rica adjectivació planiana.

CONCURS DE CONTES CURTS

L'entrega de Premis del Concurs de contes curts es va realitzar el dimecres 29 de desembre. En aquesta edició es van presentar 28 contes. L'alumnat que va participar majoritàriament era de sisè curs de l'Escola Sant Jaume.

Les temàtiques que van escollir van ser variades. Ens parlaven de Nadal, de màgia, temàtiques sobre fantasia, alguns del Delta, altres del bullying... l'elecció va ser molt difícil per al jurat, perquè hi havia textos que ens agradaven molt, però només en podien escollir tres.

Els textos premiats van ser:

LA CLAU MÀGICA

Arlet Solà Esteve

LA NOIA QUE VA SALVAR EL DELTA

Ingrid Díaz Masià

L'INVENTOR DE JOGUINES

Roc Navarro Llambrich

Felicitem els guanyadors i guanyadores d'aquesta edició i animem als participants a continuar escrivint en les properes edicions perquè molts dels contes ens van agradar moltíssim i tenien qualitat per a ser guanyadors.

Mònica Colàs

LA CLAU MÀGICA

Avui us explicaré una història que va passar al país d'Andorra. La Keila va anar amb la seva família de vacances a Andorra. Durant el viatge s'anava amagant la llum del sol i quan va arribar ja era ben de nit, però tot estava il·luminat amb les llums de Nadal, era un lloc preciós.

Molts no ho sabeu, però us explicaré un secret: les llums de Nadal de tots els països funcionen amb una clau màgica.

Era de nit i la Keila i la seva família havien anat a passejar per la ciutat, però de sobte totes les llums de Nadal es van apagar. Al final de fer la passejada com que tenien molt de fred i tot era ben fosc van anar cap a l'hotel. L'endemà a l'hotel els van informar sobre el robatori de la clau màgica, la policia encara no sabia qui havia robat la clau.

Els pares de la Keila els agradava portar a la seva filla a Andorra per Nadal, perquè tot era molt bonic, sobretot quan es feia de nit, però ara això no passava, tot estava ben fosc. La Keila estava molt trista i els seus pares van decidir portar-la a patinar.

Aleshores quan estava patinant la Keila va veure un home amb una bossa que brillava moltíssim i anava corrent. L'estava perseguint la policia! L'home va entrar a la pista de gel per camuflar-se entre la gent, però no podia córrer bé perquè patinava. Però igual que la Keila, molta gent l'havia vist i van anar cap a ell i s'hi van tirar al damunt.

Finalment, amb l'ajuda de tota la gent els policies el van agafar. L'alcalde va venir a buscar la clau i la ciutat es va tornar a il·luminar. Aquella nit van fer una gran festa.

ARLET SOLÀ ESTEVE

LA NOIA QUE VA SALVAR EL DELTA

Hi havia una vegada una nena que es deia Estel i vivia al futur a un asteroide molt llunyà anomenat: Vich.

Un dia, estava passejant per l'asteroide quan va sentir una remor molt llunyana. De cop va agafar la seva motxilla voladora i va anar en busca del soroll. Com més s'apropava a la Terra, més fort se sentí el soroll, que no era el so d'una cançó, sinó que era un crit desesperat de dolor. De cop i volta, es va adonar que el crit d'angoixa venia del final del riu Ebre, on hi ha el Delta de l'Ebre.

L'Estel es va apropar al Delta i li va preguntar:

-Delta de l'Ebre, què t'està passant? El teu plor se sent des del meu asteroide que està a milions de quilòmetres de la Terra!

-Ai noia! Els humans han construït embassaments i transvasaments al meu riu i no deixen arribar els sediments que són el meu aliment. També els temporals Glòria i Duna han ajudat que desapareguin els meus braços. -Li va contestar el Delta-.

L'Estel en veure tanta preocupació, li va dir:

-Delta, com et puc ajudar? Puc buscar algú que ens ajudi a trobar una solució?

-Ara que ho dius, l'altre dia uns nens i nenes de l'escola Sant Jaume van recollir brossa i també hi ha voluntaris que de vegades van per les platges i també en recullen, però NO N'HI HA PROU, necessito més ajuda.-Va dir el Delta-.

L'Estel se'n va anar per tot el món buscant ajuda per salvar el Delta. Tothom la va escoltar i almenys quan venien a visitar-lo s'emportaven la seva brossa.

Esperem que en el futur, el Delta no desaparegui, perquè l'Estel no ens ha volgut dir si al seu futur hi haurà Delta o no.

SALVEN AL DELTA DE L'EBRE!

INGRID DÍAZ MASIA

L'INVENTOR DE JOGUINES

Hi havia una vegada un inventor de joguines que tenia la botiga més famosa del món. El seu èxit era gràcies al seu ajudant. Ell era qui dissenyava les joguines més espectaculars i després, entre els dos, les fabricaven. Podien estar mesos per fabricar una joguina. Però l'inventor sempre posava el seu nom a les joguines i deia que les havia fet ell sol.

Un dia l'ajudant, cansat de treballar i no sentir-se reconegut, va fugir amb el llibre d'invents molt lluny d'allí.

Amb el llibre d'invents i totes les seves noves idees, al cap de poc temps es va convertir en l'inventor de l'any, es va fer famós per les seves joguines realistes, els cotxes aquàtics, rotoladors que dibuixaven sols i molts altres invents fantàstics.

Roc Navarro Llambrich

XIII PREMI LITERARI ARRÒS AMB LLETRES

PLOVIA

Plovía.

El cel s'havia anat tapant a poc a poc i els núvols foscos feien preveure la tempesta que s'anava apropant.

A la barraca, les goteres anaven apareixent per tot arreu. Tota l'estança s'anava amarant d'aquell líquid amarronit que queia del senill de la teulada. La Pepa ja no podia dormir. L'aigua, que havia banyat la part dels peus del matalàs, l'havia despertat. Prou feina tenia per buscar ribells i tenir controlada l'aigua. Joan es resistia a aixecar-se. Sabia que no tardaria molt a fer-se de dia i s'hauria de ficar en peu per anar a treballar, si el temps ho permetia.

Passades dues hores, el temps es va anar aclarint i a poc a poc el sol es va anar fent present. Ja es podien sentir cantar els moixonets; això era senyal que el mal temps havia passat.

Les finestres eren de fusta. No tenien vidres. Només una cortineta de roba vella i una porta feta de fustes velles que Joan havia anat arreplegant d'aquí i d'allà. Els primers raigs de sol anaven entrant per la finestra i anaven a parar a la cara d'en Joan.

Era l'hora. S'havia d'aixecar.

Ell sempre comentava que li agradava anar a treballar, ara bé, si durant la setmana podia ploure algun dia i no podia anar al treball, no passava res. Tenia més temps per anar a la taverna a fer la partideta i la xerradeta amb els seus amics de tota la vida.

Ell sempre deia que quan venia la temporada de caçar i tots començaven a explicar com els havia anat el primer dia de cacera, si sumaves tots els animals que havia matat cadascú, no hi havia prou collverds, àdenes, sarcets, fotges en tot el Delta. Quan ja s'havia rentat la cara i pentinat, començava a vestir-se amb la roba de faena. Camisa de mig dol, pantalons de jonquet i les espadenyes d'esparg. Només tenia tres mudes. Per això havia de procurar

no embrutar-se molt, cosa molt difícil quan treballes en aigua i fang. Sabia que Pepa ho havia de rentar a mans i deixar que s'assequés al sol o prop de la xemeneia que tenien a un racó de la barraca.

- Joan – deia la Pepa- abans d'anar-te'n a treballar podries donar una mirada dalt de la teulada. Si ve una altra trompada d'aigua ja no podem ni gitar-mos. Jo no penso passar-me una altra nit en vetlla per culpa de l'aigua.

- Pepa – li contesta Joan- saps que sempre m'aixeco en l'hora justa i no tinc temps de res. Prepara'm lo tassó de la llet i mira si queda pa dur per poder fer sopes. No cal que em prepares la mescla. Avui treballem prop i vindre a dinar a casa.

- Pepa fes això, Pepa fes allò, però tot lo que Pepa demana, ni cas.- digué la Pepa.

- Sempre estàs queixant-te. Què faries si haguessis d'estar tot el dia en l'aigua fins als genolls i aguantant les picades dels mosquits, les cutimanyes i les sangoneres – va contestar Joan mentre s'anava fent les sopes amb el pa dur i cafè de perol.

La Pepa ja no volia parlar més. Sabia que intentar raonar amb Joan era com rentar-li el cap a un burro, només gastes aigua i sabó i no en treus res més. Joan marxava caminant pel camí enfangat. S'havia tret les espadenyes per no ficar-les plenes de fang. No li feia res caminar descalç. Estava acostumat. La sola dels peus ja semblava feta de goma. Amb el temps s'havia anat endurint. Ja no notava ni les pedres ni les punxes que xafava.

Pepa s'havia quedat endreçant una mica la barraca. Retirava els ribells plens d'aigua i passava el drap per damunt dels pocs mobles que tenien a casa. Pensava que sort que Josep, el seu fill, no havia dormit a casa aquella nit i s'havia quedat a casa dels seus oncles Lluïsa i Ramon. Volia quedar-se a dormir amb el seu cosí Ramonet.

Ja era prou trist haver de dormir a la pallissa petita que el seu pare li havia fet, només faltaria que tota l'aigua que havia entrat li caigués damunt. Pepa ja tenia ganes que comencés a l'escola. Així el tindria entretingut durant el dia i ella es podria dedicar a la feina de la casa i a intentar arreglar ella lo que sabia que Joan no arreglaria.

Va donar menjar a les gallines que tenien i també va arreglar la menjadora de les corderes i els tocinos. Aquesta aigua ho havia deixat tot malmès. Molt de panís fet malbé. Tot banyat.

Ja passava de les onze quan va acabar de deixar-ho tot enllestit. Ara, li tocava pensar què faria per dinar. Voldria fer arròs, col i fesols. Tenia fesols, tenia col de l'hort, tenia un tros de cansalada de tocino i tenia l'arròs. Només faltava fer el foc. Li costaria un mica, ja que la llenya estava molt banyada, però amb un mica de paciència ho aconseguiria.

Tenia ja la taula parada quan va sentir els xiulets d'en Joan. Sempre anava o venia de treballar (més quan tornava) xiulant cançons que, a ell, li agradaven. Eren cançons de Antonio Machín, Jorge Sepúlveda o Bonet de San Pedro, els cantants que estaven de moda en aquell temps. També va sentir altres veus. Quan va sortir al rafal que tenien fet amb les rames d'una parra, que també els donava raïm, va veure que pel camí s'apropava Joan, el seu fill Josep i el seu cosí Ramonet. Joan se'ls havia trobat pel camí i van continuar el viatge junts.

Pepa va pensar que sort que havia fet més arròs que menys. Seguia el costum de la seva mare que sempre deia: "Més val que et sobren tres plats que no pas que et falti una cullerada".

Quan ja estaven arribant els va dir:

- On aneu a aquestes hores?

- Venim de casa dels oncles i hem pensat que arribaríem a hora de dinar- va contestar Josep.

- I si no tingués res per dinar? No saps que no et pots presentar d'aquesta manera, sense avisar? – digué Pepa .

- Mare, jo sé que tu sempre temps un raconet per

poder menjar, aquí a casa mai falta la cansalada viada, les baldanes seques i la llonganissa seca. En poca cosa ens conformem. – va dir Josep.

- Ramonet – va dir Pepa – et trobo molt esllanguit, que no menges? Has crescut molt des de l'última vegada que et vaig veure.

- Sí tia Pepa, sí que menjo, lo que passa que com no paro de jugar, ho cremo tot – va dir Ramonet.

- Va, aneu allí al pou i us renteu bé els peus abans d'entrar a casa, només me faltarà que entreu dins la barraca més fang del que hi ha.

Els dos nois van començar a netejar-se els peus i es ficaven damunt d'un sac de bova per a assecar-se'ls.

- I tu Joan, no dius res? Trobo que fas mala cara. – preguntà Pepa .

- I quina cara vols que faci? – va contestar Joan. - Me pego la gran matinada i ara resulta que només hem treballat fins a les dotze. L'amo diu que la terra està molt blana i farem més mal que bé.

- Home, pos mira, així podràs fer la faena que et tinc preparada – va dir Pepa. Pepa, no em compliques la vida. Jo ja tinc faena – replicà Joan.- Ara ficaré en marxa la cuina econòmica i he de torrar els cacaos abans que es grillen. - Pare, jo i Ramonet et podem ajudar – digué Josep – Podríem torrar els cacaos i després els podríem moldre amb aquell molinet de moldre cafè que era del iaio. També podries fer com el iaio, mentre torrem i molem els cacaos, ens podries contar històries de les que ens contava el iaio.

A Joan se li van omplir els ulls d'aigua quan va sentir les paraules del seu fill. Recordava quan ell i els seus amiguets del poble anaven a la casa que els seus iaies tenien al carrer Major. Allí s'ajuntaven més d'una dotzena de xiquets i xiquetes. El seu iaio anava torrant els cacaos mentre els explicava una i mil historietes i batalletes de la guerra, i ells els pelaven. A tots els queia la bava escoltant al iaio. Aquest ho anava exagerant a mesura que veia que els nens s'anaven interessant més i més per la historieta. Una vegada en tenien uns quants de pelats, el iaio agafava un vell molinet manual de cafè

i començava a moldre els cacaus. Quan en tenia un plat molt, li afegia dos o tres cullerades de sucre, ho mesclava tot i els donava culleretes per poder menjar. Semblava torró. Que bo que era, i més quan no menjaves el que volies.

El pare va fer el paper del iaio i va repetir les mateixes històries que ell havia escoltat. De tant en tant se li feia un nus a la gola pensant en el seu pare, el iaio. Quan van acabar de torrar els cacaus ja era de nit i Pepa i els va dir: - Nois, heu de gitar-vos. Ja és tard i demà s'ha de matinar.

- Mare, no podem estar un ratet més en lo pare? –va dir Josep. - No, nois – contestà Joan – la teva mare té raó. Demà s'ha de matinar. Jo he d'anar a treballar, si puc, i vatros heu d'ajudar a la mare a arreglar tots els voltants de la barraca.

Una vegada convençuts els nois, tots quatre es van gitar.

Feia molt bona nit. No se sentia cap soroll. Tot i això a Joan li costava agafar la dormida. No sabia el què, però tenia un mal pressentiment. Notava com una molèstia al costat dret.

Quan Pepa es va despertar va notar que la part del llit de Joan ja estava freda. Es va aixecar i va sortir al rafal. Allí, al costat del pou, estava Joan. Feia mala cara, estava entresuat i tenia tremolins.

- Què et passa Joan?- va preguntar Pepa.

- No ho sé. No he pogut dormir en tota la nit. Tinc malestar i no paro de suar. Noto molt dolor al costat.- va contestar Joan.

- Vols que et prepari alguna cosa? Una mica de sopes de farigola? Acalento una mica de caldo?

- No. No tinc el cos per a res. Em podries acompanyar al poble a casa del metge i que em pegués una mirada.

- D'acord, ara em netejo una mica i deixo alguna cosa per esmorzar Josep i Ramonet. Deixa'm que em fiqui la roba i anem al poble.

Al cap d'un moment van arrancar cap al poble a veure al metge.

Don Agustí el va rebre amb l'amabilitat que solia fer-ho ja que els coneixia de feia molts anys. Va preguntar quins símptomes tenia i va començar a escoltar-lo. Va notar que quan li pressionava el costat dret, es queixava molt.

- Bé Joan, crec que això pot ser un atac d'apendicitis. Hauries d'anar a Tortosa. Si t'han d'operar, només ho poden fer allí.

- Però en la feinada que tinc, jo no em puc operar ara. - va dir Joan. - Joan, quines coses dius – va dir Pepa. - Si t'has d'operar, t'operaràs i no passa res. Ja ens apanyarem com puguem. A més, Josep, pot faltar a l'escola i anar a treballar mentre tu estàs de baixa.

No estava molt convençut però el dolor era ja insuportable i no va dir res més. Quan van sortir de casa del metge, van anar a veure amb qui podrien pujar a Tortosa. L'autobús de la Hife ja feia molt de rato que havia sortit. Van anar a casa del seu cosí Ramon. Al trucar a la porta els va obrir la Lluïsa, la dona de Ramon.

- On aneu? Com és que esteu al poble?- va preguntar.

Després de donar-li les explicacions oportunes, li van preguntar si Ramon era a casa. Justament en aquell moment Ramon entrava per la porta.

- Què passa?- preguntà.

- No em trobo bé i don Agustí m'ha dit que vagi Tortosa a veure al doctor Lluch. Si em pots portar em faries un gran favor, no tinc res en què anar. - No et preocupes. Deixa'm canviar de roba i marxem.

Ramon era dels pocs del poble que tenia cotxe. Era un vell SEAT 1500 que havia comprat de segona mà.

El doctor Lluch era un vell metge que feia molts anys que tenia la consulta a Tortosa. Allí es va casar i va formar la seva pròpia família. Coneixia molta gent de les comarques de l'Ebre. Inclús a molts ja els cridava pel malnom amb el que eren coneguts.

El Dr. Lluch tenia diferents aparells que li permetien fer un diagnòstic més acurat. Quan el va visitar li va dir que descartava la infecció d'apendicitis. Tot

i això, li semblava com si tingués un bony a la part dreta.

Després de realitzar unes quantes proves li va dir:

- Joan, em penso que no et puc donar bones notícies. Tot apunta que es tracta d'un tumor i pel lloc on hi és diria que maligne.- digué el Dr. Lluch.

A Joan i a Pepa els va caure el cel damunt. No podien reaccionar. No sabien què dir. Només a la Pepa li queien unes llàgrimes. Joan estava blanc, amb la mirada perduda. Només va dir:

- Quant?

- Quant, què? – digué el metge.

- Quant temps em queda?

- Un mes, dos, tres màxim- contestà el metge.

- Molt bé, gràcies per tot doctor.

- Espera Joan, et recepatré uns medicaments....

- No. No vull cap medicament. Quan s'acabarà, s'acabarà.

De tornada cap a casa tots tres estaven en silenci. Ningú parlava. Tots tres en la mirada perduda. Només Joan va dir:

- No heu de dir res a ningú. No vull que em tinguin compassió. A Josep ja li explicaré jo. Ara té tretze anys i s'haurà de fer càrrec de tot. Li tocarà créixer massa ràpid.

Quan van arribar al poble, Josep i Ramonet ja estaven a casa dels oncles. Estaven preparant les coses perquè quedava poc per començar a l'escola.

Joan va cridar al seu fill i li va dir que anés amb ell.

Pare i fill van anar caminant fins que van arribar al canal d'aigua que hi havia als afores del poble. Allí, baix l'ombra dels plataners es van asseure i Joan li ho va explicar tot al seu fill. Li va dir que hauria de deixar l'escola i ficar-se a treballar per

poder portar la casa endavant. Josep, tot i la notícia, va reaccionar amb tranquil·litat, com aquell que encara no creu la cosa.

- Tranquil pare, de vegades els metges s'equivoquen. Si cal, jo ja em faré càrrec de tot i tu descansas. No et preocupes tot anirà bé i ens en sortiren.

Plovia.

Era un pluja d'aquelles del mes d'octubre.

Avui és l'enterrament de Joan.

Ha durat menys del que li havia pronosticat el metge. La malaltia estava molta avançada.

Tot i la mala hora, tot el poble hi és a l'enterrament. Ningú ha volgut faltar. Joan era un home molt apreciat al poble. Tothom l'estimava. Ell sempre ajudava a qui ho necessitava.

Durant la missa, el capellà del poble, deia paraules en record de Joan. Explicava vivències seues. Molts les coneixien. A molts els sortia una rialleta al recordar-ho. A d'altres els queien les llàgrimes. Josep escoltava amb la mirada perduda. Tenia el braç passat pel coll de la seva mare. Pepa només feia que plorar i capejava com qui no acaba de creure què està passant.

La comitiva es va desplaçar cap al cementiri per donar l'últim adeu a Joan. El camí estava ple de clots i basses d'aigua. Tots s'enfangaven però ningú girava cua. A Joan, com era el seu desig, el van enterrar al mateix forat que el seu pare. Sempre deia que volia reposar juntament al seu pare, aquell que sempre contava historietes als xiquets del poble.

Quan van arribar a casa, una casa buida, Josep i la seva mare es van asseure a les cadires de bova que tenien al voltant de la taula. Estaven en silenci, no sabien què dir. Només Josep va trencar el silenci dient:

- Mare, no et preocupis. El pare em va dir que d'ara endavant, jo m'hauria de fer càrrec de totes les feines de la terra. I que hauria de deixar l'escola. Estic preparat. -Què dius ara, tu només tens tretze anys i no pots portar la terra. A més, no vull que deixis

l'escola. Si no estudies no tindràs futur i acabaràs treballant de sol a sol com el teu pare.

- Mare, saps que a mi l'escola no m'ha agradat mai. Prefereixo treballar la terra i, com no sempre hi ha feina, l'oncle Ramon m'ha dit que puc anar a treballar amb ell i aprendre l'ofici de paleta.

- Josep, tu has d'estudiar. Jo ja buscaré feina per anar a fer la neteja a algunes cases del poble.

- No mare, no deixaré que et deixis la pell treballant per a altres cases per quatre duros. Jo soc fort i no em fa temor treballar. Tan aviat puguem, vendrem la terra i la caseta i ens comprarem un terreny al poble. Ens farem una caseta i així viurem al poble.

A la primavera i estiu, Josep treballava la terra d'arròs del seu pare i a més anava a treballar per a les finques del voltant. Era treballador. Mai li faltava la feina. Tots aquells per a qui treballava estaven contents amb el seu treball i responsabilitat. Quan arribava l'hivern, i no hi havia feina a l'arròs, anava a treballar per al seu oncle Ramon. A poc a poc va anar aprenent l'ofici de paleta i, com li havia dit a la seva mare, van trobar un terreny al poble i el van comprar.

Gràcies a la intervenció de l'alcalde i el capellà del poble, quan va arribar el moment de fer el servei militar, es va poder lliurar per ser fill de viuda. No hauria de passar-se dos anys lluny de casa i sense poder guanyar diners.

Els diumenges, en acabar la sessió de cine al poble, feien una mica de ball. Ell, com la majoria de joves del poble, aprofitava qualsevol ocasió per divertir-se una mica. Anava sempre amb la mateixa colla d'amics i amigues. Entre elles n'hi havia una que li agradava molt. Es deia Rosa. Era la filla del forner del poble. Era una noia morena, prima, amb uns preciosos ulls verds. A ella també li agradava Josep. A poc a poc van anar entrant en relació. Es trobaven tots els tardets que podien però sempre lluny de casa de Rosa. No estava ben vist que una noia anés passejant pel poble amb un noi sense haver formalitzat la relació amb el permís del pare.

Quan ja feia quatre o cinc mesos que sortien junts, Josep li va dir a Rosa:

- Demà aniré a parlar als teus pares per a què ens deixin festejar. - Només caldrà que parles amb el meu pare, la meva mare ja ho sap que anem junts. I crec que alguna cosa li ha comentat al meu pare. - contestà Rosa.

- Així la teva mare ja ho sap?

- Sí, li ho va dir Lluïsa, la dona del teu oncle Ramon.

- I què diu ta mare?

- Res, està molt contenta perquè coneix a la teva família i sap que ets bon noi. A més el meu pare va fer la mili amb el teu i eren molt amics.

Al dia següent, Josep va anar a casa de la Rosa. Al entrar ja estava Robert, el pare de la Rosa, assegut a un dels butacons que tenien al menjador.

- Bona nit, senyor Robert- digué Josep.

- Bona nit, noi, vine seu aquí al meu davant- contestà Robert.

-M'han dit que em volies parlar.

- Si, la seva filla i jo ens agradem i

Al cap de més dues hores de conversa i d'haver sopat una mica de carn rostida, Josep i Rosa ja eren formalment nuvis. Japodrien passejar tranquil·lament pels carrers del poble i es podrien agafar de la mà. Poca cosa més que la gent enseguida parlava.

Robert va oferir a Josep la possibilitat de treballar amb ell al forn i així no haver de treballar la terra o a l'obra. A Josep li va semblar bé i a la Rosa encara més. Així es podrien veure moltes vegades durant el dia. La Pepa estava encantada amb la nova feina del seu fill.

Encara que li dolia molt, pel valor sentimental que per a ell tenia, li va sortir un comprador per a la terra i la caseta que tenien fora del poble. El dia de

la venda, Josep i Pepa van anar per última vegada a visitar la caseta. Es volien acomiadar del lloc on tants anys van viure i on estaven tots els records que encara guardaven del pare. Les llàgrimes queien per les galtes de la Pepa, Josep es feia el fort, però tenia un nus a la gola. Quantes vivències deixaven allí.

Després de més de vuit anys de festeig. Rosa i Josep van decidir casar-se. Era un dia de maig molt solejat. Tot el poble n'anava ple. Molta gent convidada i molta gent al carrer per veure passar el nuvi i després la núvia. Aquella noia, ja una dona, que havia anat augmentat la seva bellesa al cap del anys.

El mateix capellà que els va batejar va ser qui els va casar. Ells, joves i bonics, irradiaven felicitat a les seves cares. Tot era alegria. Prou tristesses havien passat.

Tot just havien passat dos anys del casament quan la Rosa els va comunicar que estava embarassada. Quina alegria. El primer net per als forners i per a la Pepa.

Quan va néixer el netet tota la casa es va omplir de joia. Les iaies no sabien què fer. Tot eren consells. Això s'hauria de fer així, això s'hauria de fer d'una altra manera,

La Rosa li va dir a Josep que volia ficar-li al nen el nom de Joan, en record del pare de Josep. Aquest

no va poder reprimir les llàgrimes i va abraçar a la seva dona amb totes les forces mentre l'omplia d'estimades. El nom del seu pare perduraria. Quan el petit Joan tenia 6 anys, naixia la petita Maria. Ara ja tenien la parelleta. Josep continuava al capdavant del forn, el seu sogre s'havia jubilat i ell i la Rosa estaven al davant del negoci. Els anava molt bé. Treballaven molt, però guanyaven molts diners.

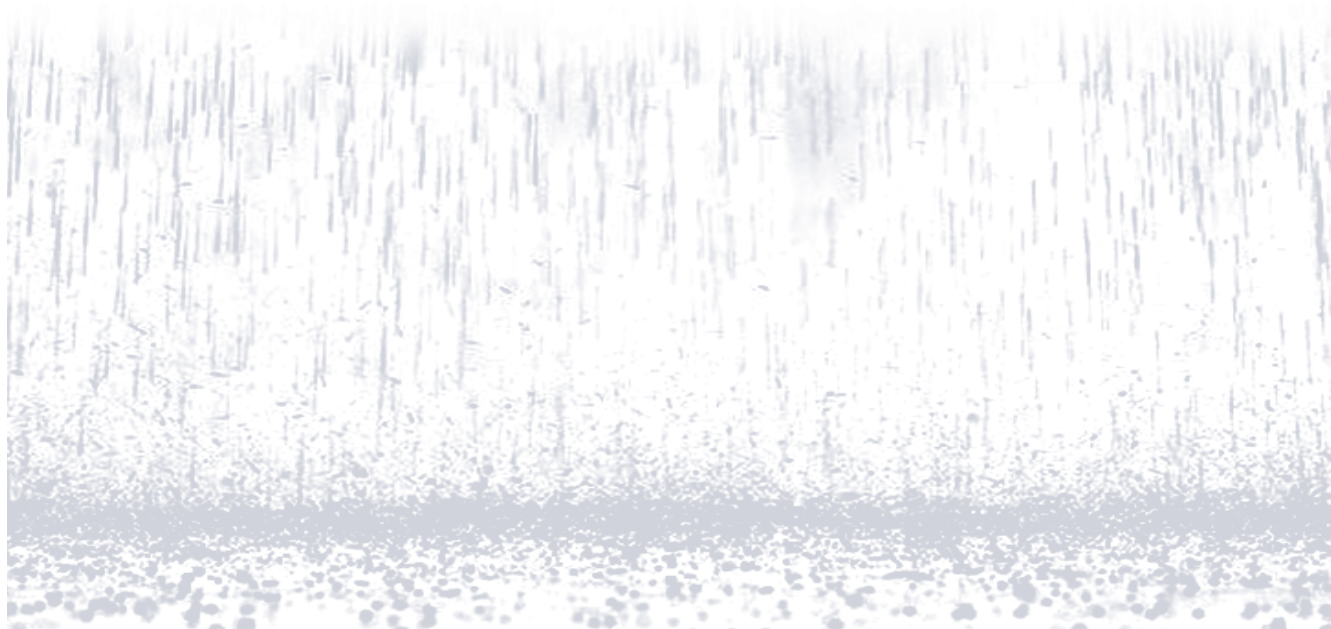
Tot anava bé, massa bé.

Un dia del mes de novembre la seva mare Pepa es va ficar malalta, tenia setanta-sis anys. Havia portat una vida de molt treball, de molt sacrifici, de molt esforç, de molt sofriment. Ara li passava factura. El seu cor ja estava cansat. El seu cor s'anava aturant. El seu cor va deixar de batejar.

Després de vint-i-sis anys de la mort del seu pare, Josep havia d'enterrar la seva mare, Pepa. Ja només quedava ell d'aquella família que vivia en una petita barraca al cor del Delta. Ara la seva mare ja reposaria al costat del seu pare. Ell hauria de continuar lluitant i treballant per la seva família.

Tota la família van acompanyar la iaia Pepa en el seu últim viatge. Ara sí, ara Josep plorava la mort de la seva mare. Ja no els tenia. I..... Plovia.

Joan Salvador Llambrich Gonell

ENTREVISTA

MONTSE BOLDÚ, GUANYADORA DEL XIII PREMI ARRÒS EN LLETRES

“Quan escrivim, deixem una part de nosaltres en cada frase, així que estarem units per un lligam invisible”.

Montse Boldú i Mayor és la guanyadora del XIII Concurs Arròs en Lletres. Nascuda a Tortosa, és mestra i compagina la seva professió amb la fotografia i l'escriptura. Ha exposat en solitari a Tortosa Passions a flor de pell, i en diverses exposicions col·lectives arreu del país. Ha inclòs poemes en les darreres edicions de la Mostra Oberta de Poesia d'Alcanar i ha participat en llibres col·lectius com Dona poesia. Amb l'obra Vestit de flors per a una dona nua va rebre el primer premi al 34è Concurs Literari de Sant Antoni del Perelló 2016 en la modalitat de poesia. Ha estat guardonada en diversos concursos de poesia com Escalles que pugen al cel de Mas de Barberans, Lluís de Montsià de La Ràpita, Poesia eròtica d'Olot, Versos que trenquen reixes a la BMD de Tortosa o Concurs Literari de Mollet del Vallès, entre d'altres. Ha publicat també

llibres de poesia infantil, com El gripau Estanislau i altres poemes o La rana Sebastiana amb Onada Edicions.

Des de quan et dediques a l'escriptura? Vaig començar a escriure de gran. Amb això vull dir que, per sort, me n'he adonat que l'edat no ha de ser un fre per fer el que t'agrada. Vaig començar a escriure l'any 2015. Abans d'escriure, penso que s'ha de llegir, i llegir molt. De menuda ja era una lectora incansable que devorava tot el que em queia a les mans, fins i tot d'amagat, sota els llençols, si els pares deien que ja era hora de dormir i estava en-grescada amb alguna lectura. Vaig començar a escriure poesia per lligar-la a unes fotografies de macros de flors per fer una exposició, i ja no vaig parar.

La teva feina influeix d'alguna manera amb l'escriptura? M'agrada escriure per als meus alumnes. Escric poemes i contes per a infants d'entre cinc i set anys.

Des de quan et dediques a la prosa? Vaig començar a escriure prosa l'any 2020. Pertanyo a un col·lectiu de gent que estima l'art en qualsevol de les seves manifestacions, Dillums d'arts al Forn. Ens reunim el primer dilluns de cada mes, si ho permet la pandèmia, compartim projectes, sopem... Tenim un grup de Whatsapp i per allà vaig saber que s'organitzava un concurs de microrelats, Can somiatruïtes. Vaig voler provar-ho i em van concedir el segon premi. També per aquest grup vaig saber que es convocava el Premi Arròs en Lletres.

D'on sorgeix la idea de Gent de mal

dormir? Aquest estiu vaig pensar que tenia unes quantes hores al dia que podia dedicar a escriure, i em feia goig provar la prosa. Per escriure cal disciplina i temps. No sempre en tinc...

Gent de mal dormir és un conjunt de contes diversos units per un fil conductor... El fil conductor és la dificultat que tenen algunes persones per agafar el son, i les conseqüències que aquest fet els comporta, sovint no gaire trascendents, però de vegades prou importants com per canviar-los la vida.

El relat també destaca per les tècniques narratives, diferents a cada conte... M'ha agradat experimentar amb diferents tècniques, per donar-li al conjunt una sensació dinàmica, sense perdre de vista el sentit unitari. En La Carmeta, com diu la meva amiga Sílvia, un toc hitchcokià; canvi de registre total en Nyigo-nyigo, amb un abús explicat en primera persona i amb metàfores i onomatopeies, amb algun punt de tendresa...

En la lectura del text veiem la influència de grans contistes catalans... Sobretot de Mercè Rodoreda, un dels meus principals referents.

Què penses de la convocatòria del Premi Arròs en lletres? Valoro molt positivament que es convoquin premis literaris des del nostre territori, per donar veu a la gent d'aquí que escriu.

Què en penses de l'activitat cultural al nostre territori? En els darrers anys, hem viscut una revifada en l'activitat cultural. Hi ha molta gent que engega projectes molt interessants i se li ha de donar suport.

Com veus en aquest moment el panorama de la literatura d'autors ebrenca? La literatura ebrenca està viva. Abans de la pandèmia era impossible donar a l'abast per la gran quantitat d'actes que s'organitzaven. Esperem poder tornar ben aviat a reunir-nos per fer recitals, clubs de lectura, presentacions

de llibres...

Què ha significat El Premi Arròs en lletres per a tu? M'ha fet molta il·lusió rebre aquest premi. Estic agraïda a Sant Jaume d'Enveja per organitzar-lo. Animo tothom que vingui a conèixer el poble, que és molt bonic!

Aquest premi t'anima a continuar publicant treballs en prosa? I tant! Aquest premi em dona ànims per seguir treballant.

Què els diries a les persones que tot seguit llegiran el teu relat en aquest número de la revista? Desitjo que passin una estona distreta llegint Gent de mal dormir. Quan escrivim, deixem una part de nosaltres en cada frase, així que estarem units per un lligam invisible. I sempre gràcies per llegir el que he escrit, gràcies per entrar en aquest petit món que he creat amb paraules. Desitjo que us agradi.

Moltes gràcies Montse i enhorabona!

Paula Llambrich Segura

GENT DE MAL DORMIR

I - LA CARMETA

La Carmeta era bona nena; una mica pesada, però sense malícia. Abans de marxar a treballar, la seva mare li pentinava els cabells de color d'ala de mosca fent-li unes trenes ben tibants, i li posava un dels dos vestits que tenia, ben planxadet. La criatura tenia poc enteniment, però quan va complir cinc anys, la seva mare, que no tenia família, va considerar que ja podia quedar-se sola unes hores i va deixar d'emportar-se-la amb ella a la feina. Sa mare treballava tothora, netejant la brutícia dels rics, i la Carmeta, amb la clau penjada com si fora una medalla, entrava i sortia de casa seva quan li semblava. No sabies mai què li passava pel caparró perquè la criatura parlava ben poc, es passava la major part del temps mirant a l'infinit, com si mirés sense veure-hi, els ulls blaus descolorits entelats per una boira que venia de dins. Tenia les pestanyes llargues i amb cada parpelleig semblava escombrar de l'aire les coses que no comprenia. Tenia el refotut costum de venir a gronxar-se al nostre jardinet a l'hora de la migdiada, en aquella hora en què el sol badava les pedres i en què adormir-se era un objectiu preuat i difícil. No sé per què conservàvem un gronxador que ningú de la casa feia servir, potser per nostàlgia... el que és cert és que la meva cosina el pintava de verd molsa cada any, amb pinzellades destres, amb cura i atenció.

Quan feia vent, es movia com si el bressés el fantasma d'una mainadera que ens havia cuidat de petits. Temps de posar el cap al coixí, la majoria d'habitants de la casa s'adormien, però els de mal dormir, començàvem a girar drete i esquerra sense poder agafar el son. I sentíem la Carmeta. Aquell nyic-nyic del gronxador que demanava oli, s'anava posant al cervell com una tortura xinesa, i despertava els instints assassins dels adults desvetllats, uns instints reprimits per la majoria. Però, ai, ma cosina! Ma cosina Teresa, suada com una mar, mig nua, amb menys paciència que la resta de parents que descansaven a la casa d'estiueig, potser perquè era la que tenia més mal dormir, o més poca corda, s'abocava a la finestra i li cridava que marxés, amb mals modes, i així un dia al darrer de l'altre:

— Carmeta, marxa cap a casa, que els grans han de descansar!

— Si no fots el camp, tros d'ase batejat, baixaré i et fotrè un mastegot que faràs cap a la lluna!

Com si s'hagués begut l'enteniment, una tarda en què la calor ens escanyava la paciència amb brases enceses, en

comprovar que la nena no li feia gens de cas, presa d'un atac incontrolat de fúria, va començar a acompanyar els crits amb galledes d'aigua, però la Carmeta continuava amb el seu particular recital de violí sense immutar-se, com si sentís ploure, com si tots aquells impropis no foren dits per ofendre-la. La nena semblava una paret, i com més indiferent semblava la criatura, més s'alterava ma cosina.

La Teresa, que ja no pensava en la migdiada, sinó en guanyar aquella particular guerra contra la Carmeta, va anar perfeccionant la manera d'expressar la seva enemistat. Com si ja li fora igual tres que trenta-tres, com si li faltés un bull, desfermada com un cavall salvatge, es va passar el dia següent fent pipí a dintre d'una galleda metàl·lica, per així abastir-se de reserves i a l'hora en què la nena s'assegués al gronxador, arremetre contra ella i derrotar-la. Arribat el moment, sense poder dominar la còlera, va errar la punteria i la cascada daurada va fer cap a sobre d'un gerani florit que portava mesos regant amb dedicació i perseverança. I la nena nyic-nyic, nyic-nyic.

— La mato! Jo la mato!

— Ni se t'acudeixi tocar-la, que no és més que una criatura!

Ma cosina ja no tenia aturador. Va agafar les sabates de tots els parents i, des del pis superior, va iniciar una sessió de punteria dirigida cap al seu objectiu, amb pocs encerts, la veritat. La nena, que fins aleshores s'havia mantingut al gronxador, va trobar el joc prou engrescador com per deixar el seient, i va agafar del terra, triant d'entre tota la col·lecció que restava escampada com llavor infèrtil sobre roca, una bota reforçada, amb la puntera d'acer, per tornar-la a enviar cap al pis superior, en un joc més pervers i diabòlic que no pas inofensiu. I com si d'un projectil es tractés: Pum! Encert! I ja veus a ma cosina Teresa caient com un sac, a plom, i fer cap al paviment que la va rebre desapassionat i dur. El cap se li va obrir com si fora un meló que s'esberla.

La Carmeta, en veure que el joc s'havia acabat, va tornar al gronxador, i allí la van trobar una hora després, nyic-nyic, nyic-nyic, com si res no hagués passat.

II - NYIGO-NYIGO

Dormíem tots quatre en una cambra, els pares en un llit de metre trenta-cinc i la meva germana Raquel i jo en una llitera metàl·lica que feia nyigo-nyigo. I ara pensaràs que em sentia infeliç, per haver de compartir un espai

tan reduït... Ans al contrari, ratolina, ans al contrari, que jo era petita i quan tens sis anys t'ho fan tot, i només t'has de deixar portar sense preocupar-te de res, i que sentir com respirava la meva germana em donava consol. No teníem electricitat i anàvem a dormir com les gallines, quan es feia fosc. La meva germana gran portava l'espelma i quan ja ens havíem posat al llit, bufava: Ffff! Ffff! Un parell de bufades per assegurar-se, per assegurar-nos la negror. Deixava el canelobre sota el llit després d'aquelles bufades curtes i concentrades, i el punt de llum desapareixia deixant un rastre de fum i el puntet minúscul de la metxa. I llavors havíem d'adormir-nos, perquè els pares volien trobar-nos adormides quan venien al llit, però jo no m'adormia perquè sentia sorolls, uns sorolls que venien de dintre de la calaixera. Allí segur que hi habitava un monstre dels que es pot cruspí una nena en un parell de queixalades: Nyam! Nyam! I ja et trobes a la seva panxa fosca. Però fosca també ho estava la cambra i era com si el monstre ja m'hagués engolit i no hi hagués escapatòria possible, perquè de la panxa d'un monstre ja no hi surts, ratolina. I em quedava immòbil a la llitera de dalt, tapada cap i tot, amagant sota els llençols tota la por de totes les criatures del món que viuen a l'entranya de les habitacions amb monstre, sense saber que hi ha una altra manera de viure, sense fer soroll nyigo-nyigo, no fora que el pare s'enfadés i hi hagués gresca de la bona. Jo no feia soroll, però els pares feien nyigo-nyigo, nyigo-nyigo i llavors va néixer l'Ernest i ja no hi cabíem a l'habitació. I la mare va anar a dormir a l'habitació petita que feia de rebost i cada dia estava més prima, envoltada com estava de patates i cebes. I l'Ernest no creixia ni s'engreixava, i així va ser fins que la iaia va descobrir que hi havia una serp que s'escolava al llit de la mare i li mamava la llet. Potser el monstre es va menjar la serp, o potser encara hi són tots dos, a la calaixera. El pare tenia una sivella de serp que feia flis flas i no sabies quan la trauria a passejar, perquè hi ha coses que no es poden saber ni s'entenen. I la iaia de vegades no hi sentia, perquè segur que es tornava sorda a les hores en què la bona gent dorm. Per no sentir el xiulet de la serp que mossega has de tenir taps de ciment dins les orelles. La iaia semblava que no hi sentia ni hi veia, però coneixia millor que ningú les plantes remeieres, que això ho sabia tot el veïnat, que era mig bruixa. Jo de gran també vull ser bruixa com la iaia, que sap foragitar les feres i les bèsties immundes que viuen en coves o en calaixeres de cambres on hi dormen mares i infants. I va trobar un remei per fer marxar la serp. I un dia la mare va tornar al dormitori amb l'Ernest i el pare ja no hi era. Va marxar de viatge, molt lluny, molt lluny, va marxar a un lloc d'on ja no es torna i es va emportar la serp i el seu xiulet agut i terrorífic. Tu dorm, ratolina, que si t'adorms vindran els àngels del cel i et portaran a les estrelles, però no a les

estrelles postisses enganxades al sostre, et portaran a les estrelles de l'univers, les que brillen altíssimes i allí no hi arribarà cap pare que et pugui portar a un llit que faci nyigo-nyigo, nyigo-nyigo...

III - LA PAU

— Una noia ben trempada, era. Quina llàstima!

I ben segur que tenen raó, els veïns, ben segur... Però ara... quina pau!

Portàvem anys dormint en cambres separades, el meu marit i jo. Per comoditat, perquè haig de dir que ens aveníem prou, amb l'Ignasi. Però el descans és un tema de poca broma, i a mi, em cal silenci absolut per agafar el son i ell, ai, ell... l'Ignasi ronca com un toro castrat. I així haguérem pogut continuar, junts però convenientment separats, si no fora perquè la vida t'envia proves, i tinc les cames curtes, jo, per fer els cent metres tanques, a la meua edat. Quan van venir a viure amb nosaltres els sogres (com has de dir que no, pobra gent) doncs el meu marit i jo vam haver de tornar a compartir habitació i llit; de metre trenta-cinc, que els metres quadrats no sobren en el piset. No es pot dir que no hi poséssim tots bona voluntat, perquè jo anava a dormir una hora abans que ell, que es quedava mirant boxa a la televisió per donar-me temps d'agafar el son. Però, ni així. Quan començava la serenata de roncs, el llit tremolava i tot, i no funcionaven ni les puntades de peu ni aquell so desagradable que es fa amb la llengua, com un espetec, un clac repetit: txa-txa-txà. I jo vingia txa-txa-txà, i ell vingia esbufegar.

Esbufegar, he dit? Ell porta dins el monstre dels sorolls, que també en té d'aguts al repertori, com de xiulet de tren. Les nits es van convertir en un infern, perquè jo no dormia ni el deixava dormir a ell; haig de confessar, enrojolada, que acabava sacsejant-lo com si m'hagués posseït el dimoni. M'aixecava amb migranya i de mala lluna cada dia del món, i amb l'Ignasi la situació s'anava tensant.

Al límit! Com un globus que saps que esclatarà dintre d'unes hores, perquè intueixes que no passaràs d'avui; avui o demà faràs: Bum! Una més, una més... algú va insuflant dins els teus pulmons l'aire de la desesperació, a bufadetes. I com ho saps, que la pressió ve de dins i no aguantaràs gaire, proves de contenir aquella explosió amb els mitjans que tens a la vora. I em vaig separar. A les bones, però cadascú a casa d'ell i Deu a la de tots, que si no ho arribo a fer així, no sé què hagués passat...

I vaig anar llogada a un piset prou agradable, amb balconet i tot, 3r 2a, ni molt amunt ni molt avall. Em

costava una gran part del sou, però, bé s'hi valia si amb el canvi aconseguia un bon descans, que una no ha de parar boja. M'hi vaig instal·lar, jo el riure afònic, com de xiqueta, defugit el gest tan simple de mirar enrere. Adeu Ignasi, adeu sogres, adeu sorolls aspres i greus; bon vent, sorolls aguts; barca nova, buferes insuportables!

I la noia del 4t 2a, que simpàtica! Simpàtica però tossuda, perquè vam tenir la conversa un cop i un altre, total per res, perquè ella va continuar amb el tac, tac, tac, tac, sis, set, vuit, nou, deu... dels seus talons d'agulla quan arribava a les tantes de la matinada, un soroll impertinent que em desvetllava dia sí, dia també. I amb aquella dèria de posar-se a canviar mobles a les hores més intempestives, i aquella música que li agradava, que sonava com esgarips... i el nebodet jugant a les bales...

La van trobar desnucada, pobra, al replà del segon pis...

— Segurament va caure enrere, amb els talons que portava...

IV - LA MOSCA

Quan el iaio Pere feia la migdiada, tots sabíem que la televisió s'havia d'apagar i que no s'hi valia a fer soroll, que el descans del patriarca no es podia destorbar per res del mon. La iaia Mercè traguina per la cuina i quan acabava, anava a seure a una cadira de vímet al costat de la finestra oberta i feia ganxet, perquè no sabia estar-se sense fer res. Una tarda d'agost, el net petit, el Jaumet, romancejava per l'estança, avorrit com una ostra.

— Ves a estirar-te una estona, Jaumet! Que fa massa calor per fer res.

— No vull, iaia. Juga amb mi!

L'imperatiu no va trobar resposta. El nen va sortir al balcó i va trobar-hi un tresor, una ploma de colom; petita, grisa i blanca, com si l'hagués perdut el fill d'algun àngel. Va passar el dit pel contorn, va agafar-la com si fos una espasa i va dibuixar corbes contra enemics imaginaris.

— O dins o fora, nen, que hi entren mosques!

La iaia ja havia fet tard... un parell de mosques destres havien trobat escletxa i ja volaven, com si estiguessin begudes, de banda a banda del menjador. Una de les mosques es va parar a sobre d'un pastisset que hi havia en una safata situada al bell mig de la taula.

— Iaia, i si abans d'aterrar en el teu plat ha estat a sobre de la caca d'un gat?

— Shhhhhh! Calla, que despertaràs al iaio!

L'altra mosca es va posar a sobre del nas del iaio Pere, que la va apartar mecànicament, després de fer un parell de ganyotes prou còmiques. El Jaumet va trobar, sense esperar-s'ho, la distracció que portava pidolant des de feia una bona estona... Quan la mosca es va parar al llavi superior del iaio i aquest va apartar-la d'una manotada, el nen va somriure amb malícia. Va observar amb interès els pèls que li sortien a l'ancià dels narius i, dissimuladament, va agafar la ploma de colom i va començar el seu particular periple, un viatge per tots i cada un dels forats i racons del rostre del seu avi: orelles, parpelles, nas, llavis, orelles... Santa innocència, el Jaumet fregava amb suavitat, com si no gosés, i el senyor Pere semblava no immutar-se. La criatura s'anava envalentint després de cada frec, convençut que el seu avi el prenia per una mosca. Cada cop el frec era més perllongat i insistent. Com si algú hagués estat fent un compte enrere, des de deu fins a zero, com si la paciència tingués el límit posat en la desena, com si un coet estigués a punt d'enlairar-se: cinc, quatre, tres, dos, u, zero: Plaf! El Jaumet va rebre una plantofada memorable, tan forta que va retronar dins del seu cervell com si fora un petard dels forts. Amb els ulls esbatanats, estabornit i enfurismat, abans que tingués temps d'iniciar una queixa formal, va rebre el veredict emès amb contundència per la veu de la seva iaia:

— T'ho has ben merescut!

V - EL MÉS VALENT

Teníem sis o set anys i la idea del bé i del mal a mig coure. Ens escapàvem de casa la iaia a l'hora de la migdiada, quan tots els adults dormien, i marxàvem carretera avall a aprofitar el temps, com si sabéssim sense saber-ho, com si tinguéssim el pressentiment que la vida podia ser curta i s'havia d'omplir el got dels minuts i les hores fins a fer-lo vessar, sense mesura, mentre el cos i les ganes aguantessin el ritme.

Cantaven les cigales i el seu ric, ric, ric deia que era l'hora de les criatures, perquè els més grans estaven, en aquelles hores xafogoses d'agost, entaforats en algun racó fresc. I una de les nostres distraccions predilectes era anar a espiar al senyor Daniel, un veí solter que vivia sol en una caseta d'una sola planta, a pocs metres de la casa de la nostra àvia. De vegades ens enfilàvem al noguer que hi havia davant la porta de la caseta i ens despenjàvem a la teulada d'uralita, fent tentines després pel canal, sense veure per endavant les coses que podien passar. Si tenia roba estesa, agafàvem les pinces que es convertien en pistoles i jugàvem a fer de fantasmes amb els llençols. Si tenia llenya apilada al costat de la porta, la fèiem rodolar i fèiem curses amb els troncs d'olivera.

El senyor Daniel era un bon home; presumia, amb sobrats motius, d'una paciència gairebé infinita. Tenia uns setanta anys i havia treballat de mestre en una escola de poble. No gaire alt, caminava amb l'espatlla recta i solia fer passejos llargs pel camp amb l'ajut d'un bastó de boix que s'havia fet ell mateix.

Caminava amb les primeres llums de l'alba, quan l'ambient era respirable.

Coneixia totes les rovelloneres del contorn i solia repartir la collita amb els veïns i coneguts. Feia la migdiada i, a l'estiu, dormia amb la finestra oberta. La seva habitació feia olor a colònia fresca, tot l'ambient feia olor de nadó, regnava una fragància agradable i suau, de netedat immaculada. El meu cosí gran, que era el més atrevit, no en tenia prou amb mirar des de fora, riure una mica, tirar-li pedretes per encertar el melic... i es colava d'un bot mentre els més petits ens el miràvem des de fora, esgarriats. L'home, una mica sord, dormia estirat al sofà, amb la camisa oberta. La panxa, pujava i baixava com si fora un acordió, i els roncs se li escapaven, esmunyint-se per uns bigotis repentins creant un concert de música clàssica. El meu cosí no tenia por, li agradava temptar el perill com si necessités un extra per divertir-se, ens mirava des de l'interior, feia el senyal de victòria amb els dits índex i polze i ens treia la llengua, burleta; obria el tercer calaix de la calaixera, que tots coneixíem molt bé, i agafava una bosseta de xufles, petita, o una de moresc, depenent del capritx que li venia aquell dia. Tornava a tancar el calaix i sortia per on havia entrat. Tots començàvem a córrer com si ens hi anés la vida i fèiem cap a la cabana. La cabana era una pedra plana envoltada d'alzines i boixos, amagada de la carretera. Era una època en què no sabíem que les muntanyes també tenen amo, i li dèiem nostra a la cabana perquè així la sentíem. Ens asseiem fent un rotlle, emocionats, esperant el nostre torn per rebre la part de la captura de la tarda. El meu cosí anava repartint el botí seguint un rigorós ordre que ell mateix havia establert. Començava la distribució per la Mar, una veineta que feia poc que s'havia instal·lat al barri, tan tímida com un fideuet en punta que no gosa aixecar el cap de dins la cassola, però bonica com un raig de sol, i continuava pels cosins, des del més petit fins al més gran.

Les xufles s'havien de posar en aigua per hidratar-les i, mentre esperàvem, caçàvem sargantanes o buscàvem maduixes silvestres, fèiem armes amb branques de boix, o ens estiràvem mirant el cel i ens explicàvem històries inventades, si eren de por, millor.

Allò era robar. No es tracta de si prens molt o si prens poc; era agafar una cosa que no era nostra. I tot plegat tenia més delictes perquè el senyor Daniel comprava les laminadures per donar-nos-les a nosaltres quan anàvem a visitar-lo acompanyats dels pares.

I tan curta podia ser la vida, que en una de les incursions, el nostre capità va obrir el segon calaix enlloc del tercer, perquè quan un joc es repeteix es fa avorrit, i perquè cada persona té un destí o hi ha persones que tenen mala sort. Va estrenar calaix i a dintre hi havia una bosseta amb verí per a les rates. Les boletes, d'un color blau intens, van fer cap al gibrell d'hidratar les xufles. Ningú les va voler tastar, perquè l'aigua havia pres un color porpra com de sotana, i feia una olor forta i desagradable, però ell, que era el més valent, el més intrèpid, el més ardit de tots, es va posar un grapat de boletes a la boca i va empassar-seles sense mastegar. L'interrogatori posterior a l'accident me l'estalvio, però tot plegat, t'haig de dir que ningú no volia carregar amb la culpa del que havia passat, ni els pares que dormien i ens deixaven al nostre aire, ni el pobre senyor Daniel, que no entenia què havia passat. Els habitants de la localitat, però, tenien un sentit de la justícia una mica peculiar...

— On s'és vist, el mestre? Tenir verí a l'abast de les criatures!

VI - LA CARTA

Vinaròs, 20 de març de 1935

“ Estimadíssims pares:

Abans d'ahir vaig arribar a Vinaròs trobant a petits i grans amb bona salut, gràcies a Deu. Sols he trobat de menys el pobret Blacky que s'havia mort el dia anterior i el més sensible és que, pobre animallet, pels símptomes creuen que morí enverinat.

Els nens són un encant. Pocs moments després d'haver arribat, el petit, sense que ningú li digués res em preguntà: I l'avi? Amb tres anys que té!

Si juguen pujant a la bicicleta, diuen que van a Tarragona; si truquen a la porta, són els avis que arriben...

Demà passat tornaré, si a Déu plau, a Tortosa. M'hi acompanyarà, si no canvia de parer, el Virgili amb l'auto. Es veu que hi ha d'anar a fer no sé què.

Ahir, celebrant el sant de l'Amèlia, vàrem fer un bon dinar:

entremesos, arròs fet pel Virgili, flam, galetes, cafè i licor. M'havia oblidat del pollastre, un pollastre mitjanet que resultà riquíssim!

Em deixava lo principal, i és que aquí te n'adones que estàs envoltat de bona gent, que els veïns són com de la família, que com més petit és el poble, més acompanyat et sents..."

La Vicenta no podia dormir. Va deixar la carta damunt de l'escriptori de pi durant un moment, i va apartar la cortineta blanca per si hi entrava ni que fora un alè de marinada, però tot estava quiet com en una fotografia.

Des de la finestra de la petita cambra, on havia estat allotjada pel seu germà i la seva cunyada, una habitació situada al primer pis d'una casa envoltada d'horts, senzilla, però decent, passava l'hora xafogosa de la migdiada escrivint una carta als seus pares i guaitant, absent, els moviments d'un pardal que anava saltironant de branca en branca. Un mur de maó separava la seva finca de la propietat dels veïns. Contra la paret, la caseta del pobre Blacky restava buida, amb el seu nom guixat a la part superior, com si fora un recordatori, un monument improvisat al gosset, a sota d'un garrofer carregat de garrofes ja ben negres. L'arbre, ja vell, tenia el tronc a la part de la casa del seu germà, mentre que la capçada era compartida amb la finca del veí, un empresari molt conegut. Des de la finestra es veia un caminet de terra que portava fins al magatzem de les eines de la finca contigua. Els ulls, tafaners, van fixar-se en una parella que s'acostava. La dona, jove, portava la brusa blanca descordada i ensenyava tota la pitrera. Es tapava la boca per sufocar un riure nerviós. L'home, d'uns quarantacinc, l'empaitava en una persecució consentida i li anava donant surses al cul mentre els ulls, que li sobresortien com els d'una granota, semblava que s'escaparien de les òrbites. Els pits de la noia, en un balanceig gloriós, tenien la Vicenta fascinada, gairebé hipnotitzada pel magnetisme del moment. Quan van arribar a l'alçada de la caseta del Blacky, es van aturar parant l'orella. La Vicenta, dissimulada al darrera de la cortineta, va situar-se en un costat per evitar ser vista, amb el cor a la boca. L'home va ajuntar les mans i la jove hi va posar els peus; amb un impuls va empènyer-la amunt i ella, amb l'ajut de les mans, va enfilarse per guaitar per sobre de la paret, com si estigués fent algun tipus de comprovació. La Vicenta, com si fora una espia, sense poder apartar els ulls de l'escena, va veure que la dona negava amb el cap. Va baixar de la improvisada escala i, sense més

preàmbul, va eixancarrar-se sobre la verga empalmada de l'home, que li va agafar les natges, palpant-les amb els deu dits, amb llepolia. Quin cul més prominent! Dos pans de molla blanca! La Vicenta, que començava a lligar caps malgrat la sessió d'impur sexe que la mantenia torbada, va pensar en el gos, va imaginar l'animal bordant, va imaginar la nosa que podia fer als amants un lladruc inoportú ... perquè si una cosa tenia clara, malgrat la seva inexperiència, era que aquella parella no eren marit i muller. I si hi ha un arbre que no és de fiar, aquest és el garrofer. Ho sabia tothom. I segurament l'adinerat empresari ho sabia, però no hi va pensar. Ni ell ni la seva minyona hi pensaven en les branques del garrofer que els resguardava de mirades indiscretes, que els protegia d'un sol de justícia. I justícia va fer, al pobret Blacky, una branca pesant de garrofer que sense avisar: Crac! Els va caure a sobre i ja no se'n va cantar més ni gall ni gallina, ni de l'empresari ni de la seva minyona. Bé, als diaris la notícia només parlava d'un desgraciat accident que havia costat la vida a un home de bé. Les influències de la família materna devien haver tapat les vergonyes, perquè la Vicenta els havia vist aixafats i immòbils com un cromo pornogràfic, enganxats com ungla i carn. De la minyona, ningú no en va parlar, que pobreta no tenia família més enllà d'una cosina a Vinallop. La vídua, de dol rigorós, eixuta, va rebre el condol de la gentada que va omplir tota la nau central de la parròquia.

ÍNDEX

GENT DE MAL DORMIR:

I	LA CARMETA
II	NYIGO-NYIGO
III	LA PAU
IV	LA MOSCA
V	EL MÉS VALENT
VI	LA CARTA

Pseudònim: Atenea

ESCOLA BRESSOL PÚBLICA FERRER I GUÀRDIA

El dia 18 de desembre, totes les famílies ens vam reunir per anar a buscar el tió de la llar. Tot va començar a les 10:30 h des de la llar on pares, mares, infants i educadores vam anar en bicicleta fins al passeig fluvial. Un cop allí ens esperaven més famílies per anar fins al Bosquet del passeig caminant.

L'AMPA va organitzar una petita gimcana per als nostres petits i petites. Constava d'unes pistes on havien de saltar, córrer, cantar, travessar la passarel·la... fins a arribar on estava el tió amagat esperant l'arribada de tots els infants.

Així donem per acabat el primer trimestre a la nostra llar. Agraïm la col·laboració de totes les famílies i en especial a l'AMPA! Bon Nadal i feliç any nou 2022!

ESCOLA SANT JAUME

L'escola Sant Jaume actualment està immersa en un Programa d'acceleració de la transformació educativa (PACTE), impulsat per la Direcció General d'innovació, recerca i cultura digital del Departament d'Educació.

Aquest procés de canvi implica tota la Comunitat educativa (famílies, mestres, alumnes,...) i es fomenta en un aprenentatge centrat en l'alumnat que implica canvis significatius en la metodologia de l'escola com:

- Reduir llibres de text.
- Agrupar matèries.
- Aprenentatge col·laboratiu i cooperatiu en les diferents àrees.
- Activitats vivencials i manipulatives.
- Utilització de noves tecnologies (tauletes, ordinadors,...)
- Treball en xarxa.
- Atenció de la realitat de cada alumne/a.
- Claustres pedagògics.

“El canvi es necessari, possible i urgent”
(Escola nova 21)

ESCOLA SETZE DE FEBRER (ELS MUNTELLS)

La nostra escola rural, situada al cor del Delta, ho té tot a favor: entorn, recursos, professionals, infraestructura... Però la natalitat de la població ens va en contra.

Alumnat, professorat, famílies i Ajuntament no ens rendim per mantenir l'escola oberta!

Ser una escola tan petita té moltíssims avantatges!

- Compleix les anomenades 3P: Petita, de poble i pública.
- Projecte FER (cultura emprenedora).
- Metodologies inclusives i innovadores.
- Hort escolar.
- Experiments des de P3 fins a 6è.
- Robòtica des de P3 fins a 6è.
- Teatre des de P3 fins a 6è.
- Participació en la Roda de teatre del Montsià.
- Aprenentatge de la llengua anglesa des de P3 fins a 6è.
- Projecte e-Twinning. (projectes de col·laboració en anglès amb altres centres d'altres països).
- Projecte Art in English.
- Riet Vell (sortides mensuals a la reserva natural).
- Aquaescola (a partir del curs vinent, al Centre Esportiu del Delta).
- Ús de les noves tecnologies integrades en els aprenentatges.
- Escola oberta i arrelada a l'entorn.
- Escola inclusiva.
- Educació integral.
- Major atenció a la diversitat.
- Atenció personalitzada.
- Assessorament psicopedagògic.
- Centre formador de mestres de grau d'Infantil i Primària.
- Claustre en constant formació.
- Servei de menjador carmanyola.

INSTITUT DE DELTEBRE

FEM REVISTA

Enguany, els encarregats de la revista del centre som l'alumnat que fem l'optativa "Fem Revista". Som un grup de 10 alumnes de 3r, Pau Vila, Carles Casanova, Dídac Álvarez, Toni Porres, Pau Arques, Adrià Aliau, Josep Casanova, Noa Martín i Nahia Navarro.

Hem començat escrivint articles sobre les comissions de l'Institut.

Les comissions són reunions de diferents professors i professores que s'encarreguen de diferents projectes que es treballen a l'institut com ara la comissió de Biblioteca, de Salut, d'Escola Verda, del Cultiu del silenci, de Mediació, d'Informàtica...

També hem entrevistat a alumnes de batxillerat per saber què opinen de l'ESO i Batxillerat, a alumnes de 1r d'ESO per saber el canvi de l'escola a l'institut, a

l'alumne que ens representa al Consell Escolar, a un alumne de l'FP bàsica perquè ens expliqui aquesta nova modalitat i, a un alumne de l'Aula Oberta.

Hem fotografiat el decorat de la Castanyada i Halloween, les màscares reciclades pintades, els esquelets fets de paper... i hem escrit un article dels cal·ligrames de terror que ha fet l'alumnat de l'ESO.

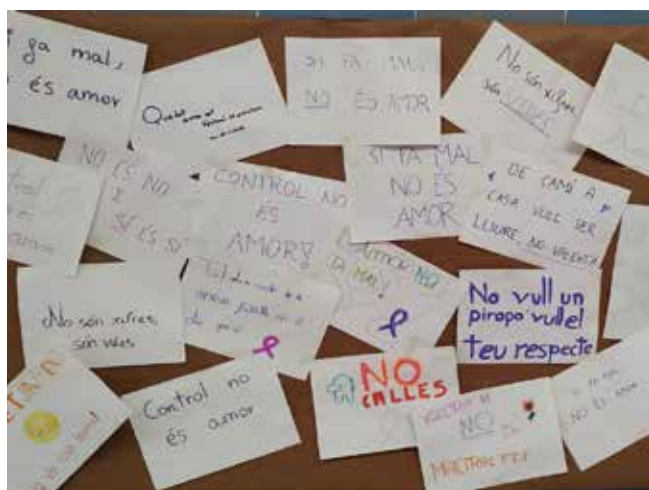
Per acabar, hem escrit un article sobre el Dia Internacional Contra la Violència vers les Dones i de totes les activitats que es van dur a terme.

Ha sigut un trimestre molt emocionant i interessant per als redactors i redactores de la Revista. Continuarem el pròxim trimestre!

Carles Casanova, Pau Vila, Josep Casanova

25N DIA INTERNACIONAL CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

El dia 25 de novembre Dia Internacional contra la Violència de Gènere, a l'Institut de Deltebre, a primera hora del matí vam llegir un text del manifest contra la violència de gènere. Tot seguit ens van donar un paper on havíem d'escriure una frase contra la violència de gènere. Una de les frases més repetides va ser la de "si fa mal no és amor". Tot seguit vam penjar-les fora al passadís de 3r. Al principi del passadís hi havia un iceberg on el seu significat era que a vegades els icebergs són molt més grans per sota de l'aigua, i el seu missatge era que no totes les agressions es poden veure, no són visibles. Els alumnes d'FP bàsica d'informàtica van fer un cartell on el "NO" estava fet per lletres del teclat. L'alumnat de 1r i 2n van anar a fer una cursa pel passeig del riu, per la supervivència de les xiquetes a la Banya d'Àfrica.

LA CASTANYADA I HALLOWEEN A L'INSTITUT

A l'Institut de Deltebre, per a la Castanyada i Halloween, es van fer una sèrie d'activitats.

Els alumnes de 3r van fer uns cal·ligrames de terror i van ser penjats al passadís. Un cal·ligrama és un poema visual, és a dir, un poema escrit en forma de dibuix. Els guanyadors dels cal·ligrames s'han penjat a l'entrada.

A més a més, els de l'aula oberta i FP Bàsica van decorar l'entrada i el bar amb manualitats com màscares, ratpenats i carabasses.

També es va fer un concurs de relats de terror entre l'alumnat de primer i segon.

Fotos fetes per Pau Arques.

FELICITACIÓ DE NADAL

Aquest any l'alumnat de primer d'FP Bàsica ens ha decorat l'entrada de l'institut amb un original arbre de Nadal. Primer han desmuntat els ordinadors portàtils vells i, després han fet un replanteig de les plaques base damunt de l'estructura de l'arbre fet de fusta. A continuació, han fixat les plaques a la base de l'arbre amb caragols. Per fer les boles decoratives han utilitzat els discs durs magnètics i els han penjat a l'arbre.

Finalment, han muntat un cartell per desitjar molt Bon Nadal a tota la comunitat educativa.

ASSOCIACIÓ DE DONES

NOVA ETAPA DE L'ASSOCIACIÓ DE DONES

Des de L'Associació de Dones de Sant Jaume d'Enveja volem, amb aquest article, explicar que amb l'entrada de la nova junta directiva de l'entitat es va decidir canviar el seu nom, que passarà de dir-se Associació de Mestresses de Casa a Associació de Dones de Sant Jaume d'Enveja.

Les components de la Junta actual són:

Presidenta: Susana Casanova González

Secretària: Lluïsa Porres Grau

Tresorera: Maria Cinta Casanova Gisbert

Vocals: Maria Júlia Fumadó Porres i Maria Rosa Martínez Capdevila

L'esperit de l'entitat és el mateix que el de l'anterior: organitzar cursets, trobades, viatges, xerrades, exposicions... per a totes les dones del poble.

Estem en contacte amb la regidoria d'Igualtat de l'Ajuntament de Sant Jaume d'Enveja, amb qui col·laborem en els actes que s'organitzen.

També participem en les trobades de dones que es fan en l'àmbit comarcal i intercomarcal.

Des de l'inici d'aquesta nova temporada s'han dut a terme les següents activitats:

- A la Plantada, vam fer una exposició de fotos antigues i roba de la gent d'abans, cedida per gent del poble.
- Vam participar en La Segà, fent un taller de melmelada de maçana.
- Vàrem fer un viatge a Terol, visitant les grutes de Cristal.
- Tarda dolça, durant la qual ens van ensenyar a fer xuxos.
- Venda de la loteria de Nadal.
- Participació en el Mercat de Nadal del 12 de desembre.

- El 18 de desembre, concurs de plats nadalencs.

Tenim previst el següent per a l'any vinent:

- Curs de ioga
- Celebració de Santa Àgueda
- Viatges i cursos

Encoratgem a les dones del poble a entrar a formar part de l'associació.

La Junta

CORAL VEUS DE L'EBRE

La Coral Veus de l'Ebre reinicia novament la seva trajectòria cultural i musical a Sant Jaume d'Enveja, després de dos anys de parèntesi a causa de la Covid. És un plaer que tots i totes ens puguem tornar a retrobar i compartir aquesta motivació i companyonia que sempre ens ha caracteritzat.

Al mes de setembre de l'any passat ja vàrem començar els assaigs molt il·lusionats per preparar el tradicional concert de Nadal, sota la direcció del nostre professor i director de la Coral, Ignasi Reverté, en un repertori que ell personalment ens va preparar.

El dia 17 de desembre a les 18:30 a l'església de Sant Jaume es va dur a terme el tradicional concert de Nadal on vam interpretar onze nades, les quals van ser força aplaudides pel públic assistent.

Ara iniciarem els nous assajos de cara al concert de primavera que es realitzarà al mes d'abril. La data prevista és el dia 30 d'aquest mes. Estarem acompanyats gustosament per l'Orfeó Pau Casals de la Ràpita. Si les circumstàncies actuals no ho impedeixen continuarem amb la nostra tasca cultural i musical.

Esperem en les properes edicions de la revista explicar totes les nostres actuacions i poder compartir-les.

GRUP DE JOTES SARABASTALL

L'Associació Sarabastall de Sant Jaume d'Enveja aquest any 2021 ha tornat amb moltes ganes i molta il·lusió. A la Festa de la Plantada van estrenar vestit nou de junquet. És un vestit més humil, un vestit per les feines del camp i de la casa, un vestit més representatiu. D'aquesta forma, aniran més adients a la festa de la plantada i de la sega.

Vam participar ballant jotes a la Sega de Sant Jaume i també a la dels Muntells. El dia 11 de setembre van participar en la tradicional ofrena al monòlit Lluís Companys. Van participar a la Fira de la fusta a la Sènia. Al mercat de Nadal vam fer un estand per tenir representació i van mostrar els vestits mallorquins, el de mudar i el nou vestit de junquet.

Per acabar, i amb la intenció de transmetre els nostres valors culturals, el grup de jotes Sarabastall va ballar a L'Escola Sant Jaume en la celebració de la Castanyada d'aquest any.

Us deixem una mostra de fotografies on podeu veure les diferents activitats.

PROJECTE DE RELLEUS SOLIDARIS

Relleus Solidaris és una activitat intercomarcal que té com a objectiu recórrer, amb un testimoni, les 123 delegacions de la Lliga Contra el Càncer de Tarragona i Terres de l'Ebre. L'activitat va començar a mitjans de juny i va finalitzar a l'acabament de l'estiu.

Cada cap de setmana es va recórrer una comarca diferent. Es va donar el tret de sortida a la comarca de la Conca de Barberà i, a partir d'aleshores, el "testimoni" va fer el següent recorregut: comarca de l'Alt Camp, comarca del Baix Penedès, comarca del Tarragonès, comarca del Baix Camp, comarca del Priorat, comarca de la Ribera d'Ebre, comarca de la Terra Alta, comarca del Baix Ebre i comarca del Montsià.

A cada comarca la delegació corresponent va realitzar una activitat: caminada, bicicletada, nedada, vermutada... L'objectiu d'aquesta acció solidària era, per una banda, recaptar diners en benefici de la lluita contra el càncer, i per l'altra, realitzar una acció conjunta involucrant totes les delegacions de la Lliga. D'aquesta manera es vol aconseguir que totes les delegacions actuïn com una sola, involucrant a totes les persones dels diferents territoris per crear-ne un de sol, el territori més solidari mai vist fins ara a les nostres terres. Amb aquesta acció es fa palesa la gran dita que tant ens identifica: la unió fa la força. "Totes les delegacions acabaran sent una de sola i la Lliga serà més Lliga que mai". Tots els territoris treballant per una sola causa, tots els territoris treballant com un de sol, pel bé de totes aquelles persones que ho necessiten. La nostra identitat està basada en la solidaritat, l'empatia, l'associació i sobretot el voluntariat, una de les branques més fortes de la Lliga.

A Sant Jaume vam organitzar una caminada pel passeig fluvial a la zona del pont Lo Passador. Va ser un èxit de participació (110 inscrits). Vàrem recaptar un total de 655 euros. Des de la delegació de Sant Jaume volem agrair l'ajuda incondicional a l'Ajuntament del nostre poble i el seu suport en tot moment. També volem donar les gràcies al restaurant Mediterrani Blau per la seva col·laboració.

Lliga Contra el Càncer de Tarragona i Terres de l'Ebre.
www.lligacontraelcancer.cat

Tere Bertomeu Bo

OFICIS D'ABANS, PERSONES D'UN TEMPS

L'OFICI DE LES DONES MANDONGUERES. LA HISTÒRIA DE SUSANA CASANOVA GONZÁLEZ

Donada la importància del treball de la dona ja des dels orígens de la història de la humanitat, he considerat adient fer referència a un dels oficis que tradicionalment van realitzar al nostre poble les dones, un ofici vinculat a la matança del porc, i que en el seu moment a Sant Jaume d'Enveja, com a tot arreu, esdevenia una celebració familiar considerable. Tractarem del paper desenvolupat per les dones mandongueres, aquelles que feien tot el mandongo després que el matador procedís a la matança del porc. Generalment, aquest esdeveniment es realitzava per Sant Martí, el dia 11 de novembre, i d'aquí moltes dites castellaneres, *"a todo cerdo le llega su San Martín"* o *"en llegando San Antón pocos cerdos ven el sol"*, entre d'altres.

Aquesta pràctica tradicional i ancestral ens remet a temps molt antics. Des del punt de vista antropològic podríem afirmar que la matança del porc podria considerar-se un ritu domèstic, perquè permet ingerir any per any proteïna i greix de procedència animal. Des de la perspectiva històrica amb el descobriment de l'agricultura i la ramaderia (9.500 a C) al Pròxim Orient, l'ésser humà passa d'una economia depredadora a una altra de productiva vinculada a la domesticació de plantes i animals. Des d'aquí s'estén per Europa, Egipte, tota la Mediterrània i l'Àsia Oriental. Els primers conreus que es domesticaran seran els cereals (blat, espelta, ordi, etc...). Inicialment, es produeix la domesticació d'animals com el gos i després es començaran a domesticar cabres, ovelles, porcs i bous. Arran de la domesticació del porc s'engendra el porc, donada la necessitat humana de consumir aquesta carn per la seva importància nutricional i pel fet que té un breu temps de gestació, aproximadament uns quatre mesos. Val a dir que com el porc és un animal omnívor, va ser més fàcil la seva alimentació i proliferació. La domesticació d'aquest animal s'introduirà a països de clima temperat a Europa (Espanya, Portugal i França) i també al continent asiàtic per les costes de la Xina, ja que és un animal que no s'adapta a les baixes temperatures de climes freds. El consum de la carn de porc vindrà avalat perquè té molt bon sabor i permetrà l'elaboració de diverses varietats de productes càrnics deliciosos i exquisits. Como deia el meu pare EPD (*del cerdo me gustan hasta los andares*).

De fet, l'existència del pernil salat i curat apareix documentat al segle I dC, a l'Alt Imperi Romà, tot i que segons alguns investigadors és molt possible que ja se'n tingués coneixement a les comunitats celtes i iberes (s. IV-III aC) que es dedicaven al comerç de la

carn de porc i els seus derivats. Amb la caiguda de l'Imperi romà al segle V, el consum de la carn de porc esdevindrà un aliment molt important en la dieta de les comunitats cristianes, així consta al Nou Testament.

El Talmud, llibre religiós que recull tradicions i instruccions del judaisme, com també l'Alcorà islàmic, prohibiren al poble jueu i als àrabs el consum de la carn de porc; A la Bíblia, a l'Antic Testament trobem referències a animals purs i impurs, i en relació amb el porc consten aquestes citacions. (Levític) Lv 11,7-8; (Deuteronomi) Dt 14,8 *"el porc, que té la peül·la partida no és remugant. No mengeu la carn d'aquests animals ni toqueu els seus cadàvers. Considereu-los impurs."*

Cal remarcar com a curiositat, que el navegant genovès Cristòfol Colom, quan feu el segon viatge a Amèrica el 1493, s'emportà uns quants porcs al Nou Continent. Podem afirmar que foren els castellans qui introduïren el porc a Amèrica. *"Los cerdos criollos de América Latina tienen su origen en los cerdos traídos por Cristóbal Colón, durante su segundo viaje. Según Pond (1974) los primeros cerdos llegaron a Haití en el año 1493. No cabe duda que otras importaciones se sucedieron en los años siguientes de la conquista española y que luego se repartieron en los extensos territorios que hoy constituyen el continente latinoamericano".*¹

Com podem constatar, el consum de la carn de porc ha estat històricament important, i d'això se n'ha deri-

vat un ofici que cal recordar, és el cas de les dones mandongueres, sí dones, perquè eren elles les que feien el mandongo. A Sant Jaume d'Enveja en vàrem tenir moltes, segons m'ha explicat Susana Casanova González, una santjaumera molt trempada de cinquanta anys, mestressa de casa i presidenta de l'Associació de Dones de Sant Jaume; casada amb Francisco López, i mare de dos fills: Paula i Èric. Ella ens ha explicat que de ben petita va viure molt de prop a casa dels seus pares la matança del porc i hi participava en aquest esdeveniment, primer com a observadora i després fent de mandonguera vocacional fins que es va prohibir, per l'actual Llei de Protecció dels Animals de Catalunya. **(Decret Legislatiu 2/2008 de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de protecció dels animals).** Els seus pares, Genesio Casanova i Casilda González, sempre tenien un porc a casa que el criaven ells al corral juntament amb altres animals, aviram, etc. i l'alimentaven de manera natural amb tot allò que sobrava dels àpats diaris (peles de patates, fruites, verdures tendres, etc.) això sí, tot sense coure, perquè si no el porc feia molta pudor. A més d'aquesta dieta alimentària, els seus pares donaven als porcs un complement dietètic, "la tercerilla", que era una farina de cereals amb aigua. Per tal que l'animal engreixés bé, el corral havia de ser reduït i l'animal havia de disposar de poc espai.

L'ofici de les dones mandongueres el relacionem amb el mot mandongo, que significa segons el Diccionari català-valencià-balear (DCVB) "el conjunt d'operacions que es fan des que el porc és mort i obert per a elaborar la seva carn i vísceres i fer els embotits". Segons Jordi Fort Besora, mandongo *"és una paraula manllevada del castellà, que vol dir budellam del porc, i també fer embotits, i que entre nosaltres significava preparar totes les viandes el dia de la matança del porc"*². Així doncs, significaria aprofitar tota la vianda del porc, des del budellam, carn, vísceres, sang, etc. per fer tota mena d'embotits, botifarres i productes càrnics per a l'alimentació humana.

Bé, dit això, què en sabem de la matança del porc i de les dones mandongueres? puix moltes coses interessants que ens ha explicat Susana amb molta il·lusió per les vivències viscudes a la seva llar i que recorda perfectament. Ens situem a Sant Jaume d'Enveja, quan després de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939), en un poble rural, es començava de zero i on gairebé tot-hom intentava subsistir com podia, criant animals de casa, cultivant la terra, menjant taus, pescant anguiles i aquell que tenia un porc i se'l podia criar, ja tenia el rebotst ple de menjar per passar l'anyada. Ens centrarem en les dones mandongueres que Susana recorda i que jo personalment també vaig conèixer durant la dècada

dels anys cinquanta i seixanta. Seguidament, intentarem fer un buidatge del que la nostra bona santjaumera ens ha anat exposant.

Podríem determinar les següents fases:

ORGANITZACIÓ I PLANIFICACIÓ. Primerament, entre els mesos d'abril a desembre aproximadament, els porcs s'alimentaven al corral i durant la tardor i hivern es procedia a la matança. El porc a l'hora de ser sacrificat havia de pesar entre 150-200 quilos. Era molt important la planificació i organització d'aquest esdeveniment per tal de garantir l'èxit.

DATA. Es posava una data, tenint en compte les persones que intervenien, el matador, que era qui degollava l'animal, juntament amb altres homes fornits per subjectar-lo. Sembla una mica agosarat utilitzar aquesta terminologia als temps d'avui, perquè hem pres molta consciència que el respecte a la natura, als animals i a l'ésser humà ha de prevaldre per damunt de tot, però, d'altra banda, l'instint de supervivència de les persones en el seu moment permetia practicar aquest ritual, i cal posar les coses en el seu context. Els pares de Susana sempre feien la matança en caps de setmana perquè el seu pare la resta de dies treballava.

MATAR EL PORC. S'havia de treure l'animal del corral; aleshores se li lligaven les potes de darrere per fer-lo avançar i sortir al pati. Diverses persones, sobretot homes grans i corpulents, ja fora, jeien l'animal o bé damunt d'un banc, o en el cas de casa Susana, el porc es posava a sobre de l'estructura d'uns barrots metàl·lics d'un balcó de ferro. Era important que aquesta estructura estigués lleugerament decantada, per tal de facilitar el vessament de la sang després de ser sacrificat l'animal. Aleshores la sang anava a parar als gibrells que preparaven les dones mandongueres, que abillades amb davantals foscos, "manguitos" als colzes i un mocador al cap, si s'esqueia, es disposaven a fer el mandongo. Per la matança calia la presència d'aquests homes forts que s'abraonaven sobre el porc en la posició més adient, sacrificant l'animal en un breu moment, i com no de les dones mandongueres, que tan aviat el porc era mort i havent socarrimat el pèl de l'animal, trossejaven la carn; als ribells i perols dipositaven les vísceres, fetge i freixura de l'animal. A casa de Susana es matava un porc cada any; així i tot, hi havia famílies que en mataben un o més, participant tots els membres de la unitat familiar, petits i grans.

ESTRIS EMPRATS. Per procedir a la matança del porc calia disposar d'una sèrie d'estris: un ganxo, ganivets de tota mena, ribells i poals de zenc, bufadors, tisoires, perols per posar l'aigua a bullir per a netejar i desinfectar l'animal, llenya, pedra tosca, etc.

¹<http://agrorregion.com/articulo?id=316>

²FORT BESORA, J. *El Mandongo i la cuina del porc*. Revista de recerca i divulgació. Pàg. 15

MANDONGO. Un cop mort l'animal, les dones mandongueres trinxaven i trossejaven la carn, calien moltes mans per adobar-la, farcir els embotits i fer els preparatius; com en aquells temps no es disposava de neveres i feia molt de fred, es deixava assecar la carn a sobre d'una taula llarga on hi havia uns sacs de paper dels forns que absorbien la humitat. Allí es posava el costellam, la cansalada viada, el cap de llom, cuixes, espatlles i la peça de llom. Susana ens ha explicat que per saber el pes real del porc, es pesava la cuixa del pernil i el pes resultant es multiplicava per deu; el resultat d'aquesta operació era el pes real del garri.

Per fer el pernil, el matador primerament procedia a l'extracció de la sang i després se salava la cuixa del pernil premsant-lo amb molt de pes durant un mes; transcorregut aquest temps ja es podia assecar. Com a Sant Jaume el clima és humit, els seus pares portaven els pernills a assecar a Castelldecabres. Per fer la cansalada viada es realitzava el mateix procés, però la durada de temps era només de tres dies, s'anava tombant i es regalimava amb un raig de llimona. Seguidament, es penjava a les canyes dintre d'una mitja i s'assecava.

De l'animal s'aprofitava tot, la sang també, però no s'havia de quallar, per això les dones mandongueres la remenaven mentre l'animal sagnava. Val a dir que les famoses baldanes d'arròs que tots coneixem, són les últimes en fer-se quan es fa el mandongo.

Primer es feien les baldanes de carn, que s'elaboraven de la següent manera. A una olla ben gran es bullia la cotna, les vísceres i el cap de l'animal. Mentrestant, les dones mandongueres trinxaven la carn i la molien per fer les salsitxes, la xistorra i sobrassada, i un cop fet s'estenia tot a les cordes amb canyes. Tot el bullit es triturava afegint-se espècies i s'introduïa al budell, que es comprava a la botiga del Català, al Puó. Per tal que les baldanes de carn quedessin cuites, calia escaldar-les al perol de bullir.

Per elaborar la baldana d'arròs primer que res calia disposar d'un poal de zenc on es barrejava tot el greix i, amb el brou del bullit de les baldanes de carn, es coïa l'arròs; seguidament s'afegia sagí, pebre, sal i la sang colada. Amb l'ajuda d'un embut, també de zenc, s'introduïen tots els ingredients a dintre del budell i es feien les baldanes, que es lligaven amb uns fils de cotó que es comprava en fardells. Finalment, les baldanes d'arròs es posaven a bullir, perquè la sang s'havia de coure bé, i per comprovar-ho, s'agafava una agulla de fer mitja ben fina i es punxava el budell; si sortia sang, s'havien de coure més, calia que sortís greix per garantir que la baldana estès cuita. Tretes de l'olla, les baldanes d'arròs es posaven a sobre d'una taula, però amb un drap a sota; Susana m'explica que a casa seva es posava la tela que s'emprava per fer els matalassos de llana, i per sobre, les badanes es tapaven amb llençols vells. La

gràcia estava en el fet que així es feien negres i lluentes. Si no, no eren bones ni gustoses. Un cop les baldanes d'arròs ja estaven per degustar s'invitava a tot el veïnat a provar-les. En aquells temps el veïnatge i la companyonia formaven part de la vida diària, uns valors que tristament s'han anat perdent.

Susana també ens ha explicat que li agradava molt el Frito, que eren trossets de costella o magre fregits salpebrats que es conservaven en un perol amb l'oli del fregit; era una manera de conservar la carn, donat que no hi havia frigorífics cap a la dècada dels anys cinquanta i seixanta a moltes cases del nostre poble.

Com podem comprovar no era gens fàcil elaborar aquesta carta de presentació d'aliments elaborats de manera natural, per cert, molt bons, i res a veure amb el que mengem actualment que tot és més processat; en general, i malauradament, avui dia hi manca aquesta essència i sabor.

Susana abans anava amb les dones mandongueres del poble més expertes perquè com hem dit al principi, gaudia molt d'observadora i a l'hora aprenia l'ofici de mandonguera. Ja als 12 anys li agradava participar-hi i ho feia de bon gust, acompanyant a Teresa de Barraca i la tia Marieta de Sapi. Hi havia més dones mandongueres al nostre poble com la tia Elvira del Borrego, Virtudes Gisbert Fumadó, Cinteta la Poleta, Dolores de Montejano, Dolores la Castellana o Dolores de Ximo, etc... Els matadors que recorda Susana i gent del poble a qui hem preguntat són: Juanito Masià de Tenca, José Porres de Tenca, Ramoncito de Barraca i Sales. Perdoneu si ens deixem a algú. Des de la nostra coneixença i records personals nomenem les persones que recordem, però ben segur que moltes més n'hi havia.

Susana ens ha explicat que la primera vegada que va rebre remuneració van ser 60 euros, i d'això ja en fa més de deu anys. Temps enrere no sabem la remuneració d'aquest ofici.

Per concloure, hem de dir que en el seu temps, la matança del porc era motiu de festa i celebració familiar, es garantia menjar per uns mesos, cosa molt necessària en moments on no es nedava amb l'abundància i la unió de les famílies, parents i amics esdevenia un moment d'encontre i joia per tothom.

Moltíssimes gràcies, Susana per tota la informació valuosa que ens has aportat, per la teva predisposició a fer-ho, per la il·lusió i paciència que has tingut en explicar-me amb tant detall aquest ofici, el d'unes dones eixerides que han format part de les nostres vivències personals i de la nostra història. Un ofici ja extingit, però que cal recordar.

Adjuntem un catàleg de fotos facilitat per Susana on podem observar diferents moments de la matança del porc.

M. Pràxedes Villalobos Jarque

1 Desplaçament del porc per procedir a la matança.

IMATGE 2 i 3. Moment de la matança on podem observar els matadors disposats a fer la seva feina, i una dona mandonguera remenant la sang perquè no qualli.

2

3

IMATGE 4 i 5. Socarrimant el pèl del porc i trossejant la carn.

4

5

IMATGE 6. Grans i petits, veïnat en general, col·laborant en totes les tasques.

6

Fotografies cedides per Susana Casanova Gonzalez

HISTÒRIES DE SANT JAUME D'ENVEJA I EL DELTA

Cercant l'hemeroteca del blog de Júlio Franch, hem trobat unes notícies molt interessants que fan referència a la inauguració de l'ermita de Sant Pere a l'illa de Buda. Adjuntem la font procedent del Diario de Tortosa corresponent als dies 16-17 de febrer de 1903.

El dia 16 de febrer de 1903 el vaporet Ciudad de Tortosa feu un viatge cap al far de Buda, on viatjaven també els músics de la ciutat de Tortosa, per participar en l'acte d'inauguració de l'ermita construïda a l'illa de Buda. Dissabte, a un quart de sis de la tarda, fondejava a aquesta illa l'il·lustríssim Sr. Juan Benlloch, bisbe d'Hermòpolis i Admisnistrador Apostòlic de la Diòcesi de Solsona, acompanyat del propietari de l'illa de Buda, D. Lluís G. Pons i Enrich, diputat a Corts per Berga, juntament amb la seva esposa, Donya Anna Roca, nebots, diverses famílies i parents. Després del desembarcament s'allotjaren a la Casa-Torre, essent saludats pels colons de l'illa, els quals havien engalanat totes les edificacions per commemorar aquest esdeveniment.

L'objectiu d'aquesta trobada de persones il·lustres va ser la inauguració i benedicció de l'església (ermita de Buda), i el seu altar major dedicat a Santa Anna i Sant Lluís, amb l'assistència del Sr. Bisbe de Solsona i d'alguns sacerdots que beneïren la capella. Seguidament, se celebrà la primera missa on assistiren també els colons de l'illa. A la tarda es va beneir la campana i seguidament dins l'ermita es procedí a resar el Sant Rosari. A les quatre de la tarda, el bisbe administrà el sagrament de la Confirmació a més de dues-centes persones, algunes d'elles d'edats avançades, participant també els músics.

Van ser dos dies esplèndids i de molta festa a l'illa de Buda, arribant nombroses famílies i veïns de la Cava i de la partida de l'Enveja. Els colons de l'illa van participar en diversos actes, ballant i animats en fer festa, per commemorar aquest inoblidable dia històric per al nostre poble i el Delta de l'Ebre.

Como ya es sabido, el objeto de la venida de dichos señores ha sido celebrar la bendición é inauguración de la iglesia que el Sr. Pons ha mandado edificar en esta Isla y efectivamente, ayer domingo á las ocho y media de la mañana, el Sr. Obispo de Solsona, asistido de varios sacerdotes, procedió á la bendición del templo, cuyo altar mayor está dedicado á Santa Ana y San Luis. Verificada tan solemne ceremonia, el Sr. Obispo celebró la primera misa, á la que asistieron cuantos en la Colonia se encontraban. Celebraron seguidamente en dicha iglesia los demás sacerdotes que toman parte en la expedición. Por la tarde procedióse á la bendición de la campana que fué bautizada con los nombres de Ana, Luisa, Juana, apadrinándola el conocido corredor de comercio D. Manuel Baixeras y la distinguida Sra. D.ª Rosa Villalba de Gasol. Terminado el acto rezóse en la nueva iglesia el Santo Rosario.

El dia de hoy, tan espléndido como el de ayer, ha sido tambien de verdadera fiesta para la Colonia. Desde las primeras horas de la mañana han ido llegando numerosas familias de las inmediatas partidas de la Cava y Enveja. A las ocho ha llegado el vapor Ciudad de Tortosa en el que han venido la capilla de música de la Catedral, la banda orquesta de Santa Cecilia y algun otro amigo del Sr. Pons. Desde la llegada del vapor, hasta la hora en que escribo estas líneas, no ha cesado la fiesta. La banda, en

1903-02-17-Diario de Tortosa p3 (2)

DESDE BUDA

Isla de Buda 16 Febrero 1903.
Sr. Dr. del DIARIO DE TORTOSA.

Muy Sr. mio: Conforme había anunciado ese DIARIO de su digna dirección, el sábado á las cinco y cuarto de la tarde fondeó en esta Isla el vapor Ciudad de Tortosa en el que venía el Ilmo. Sr. Dr. D. Juan Benlloch, Obispo de Hermópolis y Administrador Apostólico de la Diócesis de Solsona, á quien acompañaban el propietario de esta isla, D. Luis G. Pons y Enrich, Diputado á Cortes por Berga, la esposa de este D.ª Ana Roca, sus sobrinos y varias familias amigas.

Después de procederse al desembarco, se instalaron en la Casa-Torre en donde fueron saludados por todos los individuos que forman esta Colonia Agrícola, quienes por su parte habían engalanado todos los edificios que la componen.

1903-02-17-Diario de Tortosa pag 03 (1)

Esta mañana, el vaporcito Ciudad de Tortosa, ha hecho un viaje extraordinario hacia el faro de Buda, conduciendo á algunos músicos de esta ciudad, que han de tomar parte en el solemne acto de la inauguración de la capilla, construida en la isla de Buda, propiedad del acaudalado propietario de Barcelona, don Luis G. Pons.

1903-02-16- Diario de Tortosa pag 02

ARXIS DE A LA CÀMARA

Elsa Beltri ha treballat molts anys a la Càmera Agrària i tenia la preocupació que els arxius que allí es guardaven no es perdessin.

Aquesta idea li perdurava i la va traslladar a Josep Lluís Colomé. Entre els dos van acordar posar-se d'acord amb l'alcalde per comentar-li. Malauradament, aquest projecte es va quedar parat a causa de la pandèmia.

A principis d'estiu, es van iniciar les primeres reunions per tal d'enfocar el tema. Es va crear un equip de treball format per Elsa i Josep Lluís, amb l'alcalde i la regidora de cultura. Es va decidir fer una primera fase per fer un estudi complet dels materials i documentació que es troben als arxius de la Càmera Agrària.

Elsa i Josep Lluís es van posar a treballar i analitzar la documentació. Van invertir de dos a tres setmanes per poder obtenir els primers resultats. Aquesta informació extreta de la investigació es va exposar i es traslladà a l'Ajuntament.

Es va decidir fer assessorament extern per tal de ser orientats de com tractar la informació. A més, hi ha el desig de fer arribar la informació a la població per mitjà de la revista i també recollir la informació segons els protocols establerts.

Arran d'aquesta edició de la revista Delta, iniciem aquesta secció per anar informant de tot el treball, de quin és l'estat i donar la informació més elaborada de cada tema, de les diferents parcel·les d'activitat tant de la Càmera Agrària com de la Germandad de Labradores y Ganaderos.

L'equip de treball ha descobert que al llarg de la trajectòria, a través dels empleats de les diferents categories laborals i directius, es va dur a terme una gran tasca tant en els àmbits socials, laborals com de salut.

Amb els detalls de la documentació trobada, es detecta una gran tasca dels professionals i entitats de cara les persones i famílies del municipi. Les històries i els detalls de com es van executar aquestes tasques ens fan ressaltar les històries humanes, tant de treballadors com de les persones ateses en aquesta entitat.

Algunes de les activitats socials eren la coordinació sanitària, la seguretat dels treballadors, ajudes de caràcter econòmic... Altres gestions molt importants estaven relacionades en l'explotació de les finques, dels propietaris d'aquestes, així com la problemàtica general de l'activitat agrícola i humana al llarg dels anys 1950 fins a 1985.

Equip de treball dels arxius de la Càmera Agrària

CLUB DE LECTURA D'ADULTS

MARIA BARBAL VISITA EL NOSTRE CLUB DE LECTURA.

El passat dia 16 d'octubre el nostre club va viure una de les visites més importants. En aquest cas vam tenir el plaer de rebre a Maria Barbal per compartir una tarda intercanviant impressions sobre les seves obres. Maria Barbal neix a Tremp el setembre de 1949. Escriu, sobretot, novel·les i contes. Va passar la seva infantesa al Pallars, va continuar estudis a Barcelona, on va acabar seguint els cursos de Filologia Romànica Hispànica a la Universitat Central. Es va quedar a viure a la capital i es va dedicar bastants anys a l'ensenyament.

Es va donar a conèixer amb la novel·la *Pedra de tartera* (premis Joaquim Ruyra 1984 i Joan Crexells 1985), una fita de la narrativa catalana contemporània. Aquest llibre obre un cicle novel·lístic amb el Pallars nadiu de l'autora com a punt de referència, que també integren *Mel i metzines* (1990) i *Càmfora* (premis de la Crítica 1992, Crítica Serra d'Or 1993 i Nacional de Literatura 1993). La seva obra com a novel·lista també comprèn els rellevants títols *Escrivia cartes al cel* (1996), *Carrer Bolívia* (1999), *Bella edat* (2003), *País íntim* (Premi Prudenci Bertrana 2005) i *Emma* (2008). Després del seu brillant debut com a autora de narracions amb *La mort de Teresa* (1986), ha publicat els volums de relats *Ulleres de sol* (1994), *La pressa del temps* (2009) i *Cada dia penso en tu* (2011). L'any 2014 va publicar la novel·la *En la pell de l'altre*, sobre la capacitat de la protagonista de brillar damunt d'una mentida. La seva darrera novel·la publicada, *A l'amic escocès*, clou l'anomenat Cicle del Pallars.

El 2021 va guanyar el Premi Josep Pla amb la novel·la *Tàndem* i el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes per la seva trajectòria literària.

La lectura escollida fou la recentment editada *Tàndem*, tot i que vam aprofitar per parlar amb l'autora d'altres obres seves llegides al club, com el clàssic de la història de la literatura catalana, *Pedra de Tartera* o *Carrer Bolívia*. Obres de temàtica molt diferent que al club van agradar molt.

L'autora va compartir amb el club alguns el motius que la van portar a escriure novel·les tan diferents. Maria Barbal va afirmar que els seus relats parteixen de fets reals, i a partir d'aquests, construeix aquestes

històries. Pel que fa a *Pedra de tartera*, l'autora ens va desvetllar que es decideix a escriure sobre una de les històries d'una família que escoltava als seus pares. *Pedra de tartera* és una novel·la breu on la memòria de la guerra civil espanyola i de la repressió posterior és viscuda per una dona d'un petit poble pirinenc, que acaba els seus dies a Barcelona.

Quant a *Carrer Bolívia* és una novel·la plena d'humanitat que aborda el tema de la immigració andalusa a Catalunya. Una parella jove de Linares, la Lina i el Néstor, decideix emigrar als anys seixanta a Catalunya fugint de la misèria del seu entorn. S'instal·len al barri del Besòs, concretament al carrer Bolívia. Ell viurà a fons la lluita sindical contra la dictadura franquista. Ella, en canvi, mentre madura com a persona, s'integra a la terra d'acollida i és capaç de triar el seu present. Per acabar vam comentar la seva última novel·la *Tàndem*, on l'escriptora fa un canvi i es situa al present. Una novel·la on cada personatge aporta la seva visió de la felicitat.

Ens trobem en dos personatges, l'Elena i l'Armand, que des de que es coneixen, intentaran desfer-se de tot allò que els té atrapats i recuperar l'espontaneïtat i l'alegria del present. S'adonaran que tenen dret a canviar, a

mirar el món de manera diferent de com ho havien fet durant anys, a estimar-se a si mateixos. En definitiva, a concedir-se la llibertat de viure plenament. És un historia sobre la felicitat en una etapa determinada de la vida. Una novel·la deliciosa que explora la capacitat humana de deixar de banda els pensaments i els fets rutinaris i deixar-se portar per la vida.

I parlant de la felicitat vam tancar una tarda intensa analitzant les obres de Maria Barbal. Per al nostre club va ser un plaer compartir les diferents impressions sobre les obres amb aquest gran de les lletres catalanes.

Moltes gràcies per fer-ho possible!

BOOKSEX

La sessió del club de lectura del passat mes de novembre va ser diferent i va anar a càrrec de Cinta Roldan de la Biblioteca de Gandesa. Cinta va presentar una sèrie de recursos bibliogràfics d'utilitat per a persones que s'identifiquen com a dones i en l'etapa de la maduresa. En cap cas eren exclusius per al públic femení ni estaven destinats únicament a aquest gènere. Els diferents recursos bibliogràfics estaven classificat per blocs, en funció de la seua tipologia o àmbit temàtic.

Moltes gràcies, Cinta!

JO CONFESSO DE JAUME CABRÉ. CLUB DE LECTURA DEL 21 DE GENER DE 2022

Inauguràvem les sessions del nou any amb una gran novel·la *Jo confesso* de Jaume Cabré. Una llarga carta d'amor d'algú que ha hagut de jugar sol durant molts anys, entre llibres vells i secrets inconfessats; d'algú que ha estimat de manera incondicional; d'algú que se sent culpable d'una mort violenta, i d'algú que no entén el mal que recorre la història d'Occident.

La sessió del Club va acabar amb les notes del violí amb les que Sara ens va acompanyar, un violí que és el tresor més preuat de tots en la història, un magnífic violí del segle XVIII al voltant del qual giren moltes històries d'aquesta novel·la de novel·les.

Paula Llambrich Segura

BIBLIOTECA FRANCESC BALAGUÉ. ACTIVITATS

TARDA DE HALLOWEEN!

Resum fotogràfic del passat 29 d'octubre per celebrar Halloween i la Castanyada, amb contes, pinta cares, laberints i treballs manuals per als petits i petites de la nostra biblioteca.

BUM BUM I EL TRESOR PIRATA

Espectacle infantil que vàrem tenir a la Biblioteca a càrrec de la Companyia Homenots, En Bum i el tresor del pirata és un elefant que una nit s'assabenta que a la platja de la mitja lluna hi ha un tresor pirata amagat i farà tot el possible pot trobar-lo. Un espectacle divertit per als nens i les nenes, on van poder descobrir que la música i la bateria poden formar part d'un conta contes.

Espectacle de Xavier Demelo per a reivindicar el Dia Internacional per a l'eliminació de la violència en vers les dones.

El passat 19 de novembre a la Biblioteca, la regidoria d'Igualtat va organitzar dos tallers a càrrec de Xavier Demelo.

El primer per als més petits *Contes de bona nit per a nenes rebels* una sessió de contes musicats per la igualtat de gènere, amb l'objectiu de treballar els aspectes emocionals de cada conte i el paper històric de la dona tan oblidat i amagat.

I després va tenir lloc l'espectacle per a públic adult *"Històries Uterines"*. Un espectacle contra la violència masclista. Amb monòlegs i històries sobre les relacions en clau humorística i esbojarrada protagonitzades per dones.

EXPOSICIÓ I TALLERS CÒMIC I HUMOR GRÀFIC A SANT JAUME D'ENVEJA

En el marc d'exposicions locals que es realitza a Sant Jaume, Jordi Escuin i Dalmau Oliveras van impartir dos tallers, un per adolescents i un altre infantil sobre el còmic i els seus secrets.

Els tallers van ser molt divertits, i en ells van poder descobrir tot el que hi ha dintre una vinyeta, les seqüències, els plans de dibuix, globus, onomatopeies, uns secrets molt ben explicats.

RECOMANACIONS LECTORES

Ana Maria Magriña Fumadó, és una bona lectora, ens comenta que quan acabar de fer les tasques de la casa, agafar un llibre per llegir és la seva manera de distreure's, i entre els seus preferits ens recomana *EL TEMPS ENTRE COSTURES* de Maria Dueñas

Just abans que esclati la Guerra Civil, la Sira, filla d'una modista, fuig amb el seu xicot a Tetuan, on espera començar una nova vida. La traïció i l'abandonament l'empenyeran a obrir un taller de costura per a les dones dels militars i els diplomàtics establerts al nord d'Àfrica. Aquí coneixerà la Rosalinda Fox (personatge real, amant del primer ministre d'Afers Exteriors de Franco). Aquesta novel·la es va convertir en una de les obres més venudes de la literatura espanyola en els últims anys i ha estat traduïda a més de vint-i-cinc idiomes.

La Sara i la **Yasmin Laboudi** són dues germanes que, des de petites venen a la biblioteca, fan els deures i són molt bones lectores, els agrada molt participar en els esdeveniments que s'organitzen tallers, contacontes, i les seves recomanacions són.

No llegiré aquest llibre, és una novel·la gràfica dins una novel·la gràfica, que tracta el món dels llibres i la lectura d'una manera intel·ligent, gamberra i divertida. És la recomanació de la **Sara**.

En Juls no vol llegir el llibre que li ha donat la seva mestra, però no hi té res a fer. De molt mal humor, comença a llegir i, a mesura que avança la lectura, critica tot el que li molesta del llibre: els recursos que utilitzen els autors, els personatges, la lletra... No para de queixar-se fins que la Lia, la protagonista del llibre que llegeix, surt del paper i li diu quatre coses. Quin caràcter!

La **Yasmin**, recomana llegir *Sobre patines*.

Astrid i Nicole sempre han estat amigues inseparables. Per això, quan l'Astrid s'enamora del patinatge i descobreix que a la seva ciutat hi ha un campament de roller derbi, s'inscriu convençuda que la Nicole anirà amb ella. Tot i això, Nicole s'acaba apuntant a un campament de ballet amb la cursi de Rachel! Així comença l'estiu més dur de la vida d'Astrid, on haurà de descobrir qui és sense la seva millor amiga mentre aprèn a mantenir-se en equilibri sobre els patins i aspira a convertir-se en una autèntica campiona.

JESÚS Y LA VIUDA DE NAÍN (LUCAS 7,11-17)

Desde que Jesús inició su ministerio itinerante, su predicación recibió la benevolente acogida de los pobres y desahuciados de Israel y, en contrapartida, el rechazo virulento de fariseos y escribas. Se le acusó de llevar una vida disoluta con malas compañías: **«es glotón y bebedor, amigo de gente de mala fama y de los publicanos»** (Mt 11,19). Se le inculpó de blasfemo por autoproclamarse hijo de Dios y por la osadía de perdonar los pecados (recordemos el relato de la adultera), acto de usurpación de un poder que sólo a Dios atañe, y que le condujo a la muerte: **«Y el sumo sacerdote le dijo: Te conjuro por el Dios vivo a que nos digas si tú eres el Mesías, el Hijo de Dios. Jesús le respondió: Tú lo has dicho [...] Entonces el sumo sacerdote rasgó sus vestiduras diciendo: Ha blasfemado [...] Es reo de muerte»** (Mt 26, 63). Sin embargo la más paradójica difamación dirigida al nazareno fue la de inculparle como enviado de satanás: **«los fariseos dijeron: -Beelzebú, el jefe de los demonios, es quien ha dado a este hombre el poder de expulsarlos»** (Mt 12, 24). Jesús acaba de devolver el habla y la vista a un mudo que además era ciego, y de liberarle de un espíritu inmundo. Y mientras los presentes quedan asombrados por lo acaecido, los fariseos no sólo le achacan a Jesús de ser un endemoniado, sino que maquinan cómo asesinarle: **«Sin embargo, los fariseos, al salir, comenzaron a hacer planes para matar a Jesús»** (Mt 12,14).

Nos encontramos ante lo más peculiar y a la vez extraordinario de la vida de Jesús: su actividad taumática, como hacedor de milagros.¹ Como es obvio estas acciones realizadas por Jesús, no pasaron inadvertidas, y acrecentaron su fama de Hijo de Dios por todo Israel, principalmente entre los humildes y marginados del pueblo, pues ellos fueron los más agradecidos y beneficiados por los milagros de Jesús.²

No sólo los evangelios, escritos por testigos oculares, nos hablan de estas obras poderosas. El más importante historiador Judío del momento, aun siendo un acérrimo enemigo de los primeros cristianos, a los que tilda de sectarios, no tiene más remedio que reconocer estas espectaculares obras de Jesús, que califica de impactantes: **«Por este tiempo apareció Jesús, un hombre sabio si es que es correcto llamarlo hombre, ya que fue un hacedor de milagros impactantes, un maestro para los hombres que reciben la verdad con gozo, y atrajo hacia Él a muchos judíos y a muchos gentiles además. Era el Cristo. Y cuando Pilato, frente a la denuncia de aquellos que son los principales entre nosotros, lo había condenado a la Cruz, aquellos que lo habían amado primero no le abandonaron ya que se les apareció vivo nuevamente al tercer día, habiendo predicho esto y otras tantas maravillas sobre Él los santos profetas. La secta de los cristianos, llamados así por Él, no ha cesado de crecer hasta este día»**.³

Los cuatro evangelios nos narran 33 milagros de Jesús, aunque los mismos evangelistas aluden a muchos más: **«Al ponerse el sol, todos los que tenían enfermos de diferentes enfermedades los llevaron a Jesús; él puso las manos sobre cada uno de ellos y los sanó. De muchos enfermos salieron también demonios que gritaban: ¡Tú eres el Hijo de Dios!»** (Lc 4, 40-41, Cfr. Lc 17, 19-23).

Los portentos que, sin duda, más asombro causaron entre la gente, como no podía ser de otro modo, lo constituyeron las resurrecciones de muertos.

La resurrección de Lázaro fue, desde luego, el milagro más increíble obrado por Jesús. El amigo del Señor llevaba cuatro días finado en el sepulcro: **«Señor, ya huele mal porque lleva cuatro días»**. (Jn 11,39) Fue el último milagro de Jesús y el que colmó el deseo vengativo de los fariseos de matarle: **«Pero algunos acudieron a los fariseos y les contaron lo que había hecho Jesús...Y aquel día decidieron darle muerte»** Jn 11, 47-53.

El relato de resurrección más entrañable y conmovedor, sin lugar a dudas, fue la devolución a la vida del unigénito de la viuda de Naín. Leámoslo:

«Después de esto⁴ se dirigió Jesús a un pueblo llamado Naín. Iba acompañado de sus discípulos y de mucha otra gente. Al acercarse al pueblo vio que llevaban a enterrar a un muerto, hijo único de su madre, que era viuda. Mucha gente del pueblo la acompañaba. Al verla, el Señor tuvo compasión de ella y le dijo:

–No llores.

En seguida se acercó y tocó la camilla, y los que la llevaban se detuvieron. Jesús dijo al muerto:

–Muchacho, a ti te digo, ¡levántate!

Entonces el muerto se sentó y comenzó a hablar, y Jesús se lo entregó a la madre. Al ver esto, todos tuvieron miedo y comenzaron a alabar a Dios diciendo:

–Un gran profeta ha aparecido entre nosotros.

También decían:

–Dios ha visitado a su pueblo.

Y por toda Judea y sus alrededores corrió la noticia de lo que había hecho Jesús».

En el inicio de su predicación, Jesús en la sinagoga de Nazaret, después de leer un fragmento del profeta Isaías, que anunciaba la venida de un Mesías-Salvador, se autoproclama Ungido del Espíritu de Dios y su enviado para liberar a los pobres de todo mal: **«El Espíritu del Señor está sobre mí, porque él me ha ungido. Me ha enviado a evangelizar a los pobres, a proclamar a los cautivos la libertad, y a los ciegos, la vista; a poner en libertad a los oprimidos; a proclamar el año de gracia del Señor»** (Lc 4, 18-19).

La enfermedad y la muerte constituyen los mayores enemigos de la humanidad. Jesús no sólo anunciará en su predicación que ha venido a liberar al ser humano de todo pecado y mal, también lo confirmará mediante signos y prodigios: los milagros que manifestarán su compasión por el sufrimiento y el dolor humano. Y en este relato aparece de modo sobresaliente: **«Al verla, el Señor tuvo compasión»**.⁵

Jesús no hace ostentación de poder en sus milagros. Los realiza movido únicamente por amor al prójimo. En este

¹ El vocablo procede del latín *miraculum* "prodigio" y a su vez del verbo *mirari*, que significa "maravillarse". Los evangelios en sus originales griegos, utilizan la expresión *dynamis* que se traduce como "acción poderosa".

² Los ciegos, los tullidos, los leprosos, etc., que curó Jesús vivían de la caridad de la buena gente, pues eran marginados de la sociedad y sufrían una pobreza extrema.

³ Se denomina *Testimonio flaviano* (en latín *Testimonium flavianum*) a los párrafos 63 y 64 del capítulo XVIII del libro *Antigüedades judías* (*Antiquitates Iudaicae*) escrito por el historiador judío Flavio Josefo hacia el año 85 d.C.

caso se trata de una mujer viuda, que sufre el dolor más lacerante que una madre puede experimentar, la muerte de un hijo. El evangelista, aunque escueto en los detalles, nos presenta una escena henchida de tristeza y desesperación. Aunque a la mujer le acompaña todo el pueblo⁶, después de enterrar a su hijo no habrá consuelo para su dolor de madre y vivirá el resto de su vida sumida en pobreza, viviendo de la caridad. He aquí la razón: **«hijo único de su madre, que era viuda»**. La condición de la mujer, en ese tiempo, sin el sostén del hombre, la abocaba, sin remedio, a la miseria. La mujer de Naín, no tiene marido, y su único hijo ha muerto. Jesús se compadece, con estremecimiento, según el significado original del verbo *esplanchnisthe*, de la desconsolada mujer, e impelido por este sentimiento hacia ella, obra el milagro. Cabe destacar que nos encontramos ante el único milagro de Jesús, realizado sin petición previa. El Nazareno obra el milagro por propia iniciativa, movido por misericordia.

Sin embargo, en el momento de realizar el prodigio, su actitud es autoritaria: detiene el cortejo, y con tono imperativo manda incorporarse al joven difunto, **Muchacho, a ti te digo, ¡levántate!**. A los presentes les embarga el asombro y también el miedo tras contemplar tan inusitado acontecimiento. Sin embargo, tienen motivos para alabar a Dios. Muy al contrario de la actitud de los escribas y fariseos, la gente del pueblo, testigos del milagro, contemplan en Jesús a un enviado de Dios: Un gran profeta ha aparecido entre nosotros... Dios ha visitado a su pueblo, y evidentemente: por toda Judea y sus alrededores corrió la noticia de lo que había hecho Jesús.

La palabra “evangelio” significa en griego “buena noticia”. Y la buena noticia era Jesús que con sus palabras y obras mostró el amor compasivo de Dios, principalmente, a los que la sociedad posterga y margina, en este caso a una mujer viuda.

Ya en el Antiguo Testamento, Dios, mediante sus profetas, denuncia que el pueblo de Israel abandona a viudas y huérfanos, paradigma de la pobreza social: **“No maltrates a las viudas ni a los huérfanos (Ex 22,22); Job reivindica, en su dolor, ante Dios su bondad diciendo: Nunca dejé de socorrer al pobre en su necesidad ni permití que las viudas pasaran hambre (Job 31,16).”**⁷

El Dios que revela Jesús en su vida, es el del Amor, manifestado en su solidaridad con el que sufre. Estamos ante el distintivo de la religión que el Nazareno fundó: el *hesed*, vocablo hebreo que significa “misericordia”.

Nietzsche, pensador muy influyente en el s.XX, considera al cristianismo, precisamente, como una ideología perjudicial para la sociedad, porque ha implantado la compasión como fundamento de su fe y moral: **«¿Qué es lo más perjudicial**

que cualquier vicio? La acción compasiva hacía todos los fracasados y los débiles: el cristianismo»⁸

Nietzsche considera la compasión como un afecto enfermizo, un instinto propio de los débiles y que obstaculiza la evolución hacia el nacimiento del hombre nuevo, el super hombre, quien echará a Dios de su trono, con una nueva moral. Llegará incluso a decir que la compasión ha sido la causa de la muerte de Dios. Así lo sentenciará Zaratustra en un diálogo con un papa jubilado: **«¿Sabes cómo murió (Dios)? ¿Es verdad... que fue la compasión la que le estranguló?»**⁹

Nietzsche, se convirtió, sin que pudiera verlo, en profeta de desgracias. No olvidemos, que se autoproclamó como profeta de la muerte de Dios. El s.XX, que se inauguró en el año de su muerte¹⁰, se convertiría en el más luctuoso, sanguinario y violento de la historia de la humanidad. Obviamente, con expresión popular, diríamos que la compasión humana “brilló por su ausencia”.

Afortunadamente, aún en nuestros días, resuenan estas palabras consoladoras de Jesús dirigidas a todas las personas de todo tiempo y lugar, como invitación a gozar de su consuelo y compasión: **«Venid a mi todos los que estáis cansados y agobiados, y yo os aliviaré. Tomad mi yugo sobre vosotros y aprended de mí, que soy manso y humilde de corazón, y encontraréis descanso para vuestras almas. Porque mi yugo es llevadero y mi carga ligera»** (Mt 11,28-30). La viuda de Naín y su hijo resucitado, comprobaron en su vida, cuán cierta es esta invitación de Jesús.

Julián Villalobos Jarque

RESURRECCIÓN DEL HIJO DE LA VIUDA DE NAÍN
Mario Minniti 1640. Museo Regional de Messina.

⁴ Jesús, acompañado por sus discípulos, viene de Cafarnaún, donde ha curado a un siervo de un centurión romano.

⁵ El verbo griego que traduce la expresión “tener compasión” es *εσπλαγχνισθη* (*esplanchnisthe*), que literalmente lo podemos traducir por, “se conmovió hasta la profundidad de sus entrañas”. Los evangelios recogen este sentimiento de Jesús en otros lugares: (Mt 18, 27; Lc 15, 20 y Lc 10, 33; Mc 1, 42; 6, 34; 8, 2; 9, 22; Mt 14, 14; 20, 34; Lc 7, 13).

⁶ La legislación rabinica ordenaba que los que se encontraban con un cortejo fúnebre se incorporasen a él. En este iba gran parte de los habitantes de la aldea, y es de suponer que no faltarían las planideras y los tocadores flauta que se esforzaban por aumentar el dramatismo de la luctuosa situación.

⁷ Otras citas donde Dios pide que las viudas sean protegidas y asistidas en su indigencia: Dt 14,29; 24,17-21; o donde Dios se declara su protector, Sal 68,5.

⁸ Nietzsche, F., *El Anticristo*, nº 2., Madrid: Alianza Editores (2006).

⁹ Nietzsche F., *Así habló Zaratustra*, Madrid: Alianza Editores (2014).

¹⁰ Nietzsche, F. *Así habló Zaratustra*, pags. 412-413, Madrid: Alianza Editores (2014).

¹¹ Nietzsche (1844-1900).

¹² Dos guerras mundiales, genocidios de todo tipo de ideologías, totalitarismos violentos, tanto de derechas como izquierdas, hambrunas mortíferas en el tercer mundo, etc. La ira, el odio instituidos como régimen político jalonaron un siglo, que ningún historiador niega que ha sido el más aciago y funesto de la historia de la humanidad.

HE NASCUT EN UN POBLE

He nascut en un poble de biots i aiguamolls.
Mon poble naisqué desvalgut i freturós,
Planyia nu, sense consol ni esdevenidor.
Mon poble nasqué colrat i a la faç del sol.

He nascut en un poble, en un bany de llibertat.
Mon poble creixé nodrit amb fang i lluita,
amarat de llum i verdor, esbatanat a la vida,
Saonat de suor, solcat de plors i beutat.

He nascut en un poble, embolcallat d'amor.
Mon poble somriu tostemps satisfet,
sap ben bé que el temps fuig fugisser,
i agafa ben fort, amb fermesa son lluror.

He nascut en un poble rialler i eixerit.
Mon poble visqué en un racó ben arcat,
lliure de lligams i amb la pau allitat,
i somnis d'eudemonia brostaren de son pit.

He nascut en un poble marcat son cor a foc.
Mon poble naisqué a redós d'estels, a plena nit,
molt abans que el sol trenqués el matí,
sadollat son anhel de vida, d'eterna Font.

He nascut en un poble, Déu meu, quin poble!!!
Esbalaïdor, bell, ben plantat, i bufó.
Mon poble naisqué vora riu i pobrisó.
Amb quin deler dic ton nom: Sant Jaume!!!

Julián Villalobos Jarque

CALENDARI ACTIVITATS

GENER

29/01

- **EXPOSICIÓ CÒMICS I HUMOR GRÀFIC**

Lloc: Biblioteca Francesc Balagué

FEBRER

05/02

- **TALLER CÒMIC INFANTIL**

Lloc: Biblioteca Francesc Balagué

MARÇ

11/03

- **DIA INTERNACIONAL DE LES DONES**

Lloc: Biblioteca Francesc Balagué

13/03

- **CAMPANYA "PER UN DELTA NÉT"**

(Neteja voluntària)

Lloc: Platja Migjorn

19/03

- **DIA MUNDIAL DE LA POESIA**

Lloc: Biblioteca Francesc Balagué

26/03

- **EXPOSICIÓ DE TEATRE**

Lloc: Biblioteca Francesc Balagué

27/03

- **FESTIVITAT DE SANT ANTONI**

ABRIL

09/04

- **CARNAVAL**

15/04

- **PROCESSÓ DEL SILENCI**

17/04

- **PROCESSÓ DE PASQUA**

JUNY

19/06

- **FESTA DE LA PLANTADA DE L'ARRÒS**

Lloc: Arrossar interactiu, passeig fluvial

23, 24, 25 i 26/06

- **44é ANIVERSARI DE LA SEGREGACIÓ**

JULIOL

02 i 03/07

- **ROMERIA DE SANT PERE**

Lloc: Platja Migjorn, Buda

16/07

- **PRESENTACIÓ PUBILLES I HEREUS**

Lloc: Plaça 23 de juny

21/07 al 31/07

- **FESTES MAJORS**

SANT JAUME D'ENVEJA

2022

SETEMBRE

10/09

- **CURSA D'ATLETISME JERONI JUAN**

11/09

- **DIADA NACIONAL DE CATALUNYA**

Lloc: Plaça Lluís Companys

OCTUBRE

01 i 02/10

- **FIRA SOMRIU**

Lloc: Passeig fluvial - Pont "Lo Passador"

02/10

- **FESTA DE LA SEGA DE L'ARRÒS**

Lloc: Arrossar interactiu, passeig fluvial

24/10

- **ACTIVITATS DIA MUNDIAL DE LES BIBLIOTEQUES**

Lloc: Biblioteca Francesc Balagué

NOVEMBRE

05/11

- **VIII GALA DE L'ESPORT**

Lloc: Auditori municipal

19/11

- **PRESENTACIÓ NASCUTS/DES AL 2021**

Lloc: Auditori municipal

25/11

- **DIA INTERNACIONAL PER A L'ELIMINACIÓ DE LA VIOLÈNCIA ENVERS LES DONES**

Lloc: Biblioteca Francesc Balagué

DESEMBRE

11/12

- **MERCAT DE NADAL**

16/12

- **ENTREGA DEL PREMI ARRÒS EN LLETRES**

Lloc: Biblioteca Francesc Balagué

21/12

- **ENTREGA DEL PREMI LITERARI INFANTIL**

Lloc: Biblioteca Francesc Balagué

MÉS INFORMACIÓ:

 AJUNTAMENT SANT JAUME D'ENVEJA

 BIBLIOTECA FRANCESC BALAGUÉ

 JOVENTUT SANT JAUME D'ENVEJA

 SANT JAUME D'ENVEJA TURISME

 www.santjaume.cat

 www.santjaumeturisme.cat

 www.lineaverdasantjaume.cat

 App Línia Verde

 623 149 791

UNEIX-TE A DELTA.CAT

LA TEVA PLATAFORMA DIGITAL

RÀDIO

107.6 FM
91.1 FM

DIARI DIGITAL

DELTACAT.CAT

TV

XARXES SOCIALS

 delta.cat

NOTIFICACIONS PER
WHATSAPP

DELTEBRE · SANT JAUME D'ENVEJA · CAMARLES · L'AMPOLLA